

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE PEDAGOGIA

LES CLAUS DEL TREBALL EN XARXA DINS L'ÀMBIT
COMUNITARI AL CASC ANTIC DE BARCELONA

TREBALL DE FI DE GRAU D'EDUCACIÓ SOCIAL

AUTOR:

Adrià Torres i Conesa

2013

TUTORES DE TFG: AINOA MATEOS INCHAURRONDO I
MARÍA INÉS MASSOT LAFÓN

INDEX

1. DEDICATÒRIES	6
2. RESUM I PARAULES CLAU	8
2.1 Abstract and keywords	8
3. PRESENTACIÓ	9
3.1 Justificació	10
3.2 Antecedents	11
3.3 Aportacions	12
3.4 Estructura	12
4. MARC CONCEPTUAL	14
4.1 Una aproximació a la participació	14
4.1.1 La participació com element d'empoderament	15
4.1.2 Què és l'empoderament	16
4.2 El treball en xarxa en l'àmbit comunitari	18
4.3 Què aporta el treball en xarxa? Avantatges i dificultats	20
4.4 Elements clau de treball en xarxa comunitari	21
5. MARC CONTEXTUAL	23
5.1 L'àmbit comunitari a Barcelona	23
5.2 El Casc Antic: breu descripció del territori	25
5.3 La participació comunitària al Casc Antic	30
6. METODOLOGIA	32
6.1 Fonamentació de la investigació:	32
6.2 Objectius	33
6.3 Fases de la investigació	34
6.3.1 Cronograma	36

6.4 Tècniques de recollida d'informació.....	38
6.5 Caracterització de la mostra i entrada a l'escenari.....	42
6.6 Anàlisi de la informació.....	43
7. ANÀLISI DE LES INFORMACIONS OBTINGUDES.....	46
7.1 Elements del context: petita observació	47
7.2 Visió i existència del treball en xarxa	48
7.3 Articulació del treball en xarxa	48
7.4 Avantatges, dificultats i elements clau del treball en xarxa	49
8. CONCLUSIONS: ELS ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA COMUNITARI	51
8.1 La visió del treball en xarxa.....	51
8.2 Articulació de les metodologies del treball en xarxa.....	53
8.3 El territori: un element configurador de les xarxes	56
9. LÍMITS I PROSPECTIVA DE LA INVESTIGACIÓ.....	58
9.1 Línies de futur	59
10. AVALUACIÓ.....	60
11. ÈTICA	62
12. DIFUSIÓ	64
13. BIBLIOGRAFIA.....	65
13.1 WEBGRAFIA.....	66
15. ANNEXOS.....	68
15.1 Guió de l'entrevista.....	68
15.2 Transcripcions de les entrevistes.....	70
15.2.1 Entrevista E2 - Professional.....	70
15.2.2 Entrevista E4 - Voluntari.....	75
15.2.3 Entrevista E5 - Voluntari.....	79

15.3 Buidatge de les entrevistes formals.....	83
15.4 Buidatge de les entrevistes informals.....	89
15.4.1 Entrevista informal E1 - Professional	89
15.4.2 Entrevista informal E3 - Professional	90

ÍNDIX DE TAULES, GRÀFICS I IL·LUSTRACIONS

Il·lustració 1. Mapa de Barcelona per districtes.....	26
Il·lustració 2. Mapa del barri	26
Gràfic 1. Objectius general i específics.....	34
Gràfic 2. Fases de la investigació.....	35
Taula 1. Cronograma de les principals tasques del TFG.....	37
Taula 2. Graella de categories i dimensions de l'entrevista.....	42
Taula 3. Codificació de dimensions i categories.....	44
Taula 4. Buidatge de l'entrevista informal	45
Taula 5. Dimensions per l'anàlisi de la informació	46

1. DEDICATÒRIES

Amb aquest treball es culmina un procés acadèmic i de creixement personal que, d'una forma o una altra, es transformarà agafant un nou camí, obrint noves etapes, tancant-ne d'altres per seguir essent un procés d'aprenentatge que no acabarà mai. Però sí és cert que durant els quatre anys del grau s'ha configurat una etapa d'aquest procés vital molt especial per a mi. Amb aquest apartat pretenc donar les gràcies a totes aquelles persones que han participat en la construcció d'aquesta etapa, ja sigui de passada, de refiló o suant-la de valent ja que totes aquestes maneres d'intervenir són imprescindibles per a que un procés d'aquestes dimensions sigui possible.

Voldria remarcar que aquest apartat és l'únic de tot el treball que escric en primera persona del singular perquè el seu contingut sí que és totalment subjectiu, personal i força sentimental. La resta, com explico en l'apartat d'Ètica, està escrit en primera persona del plural perquè considero que el contingut és fruit d'una amalgama de conceptes, aprenentatges i coneixements originats de la reflexió compartida amb totes aquestes altres persones i amb aportacions bibliogràfiques, cosa que genera un contingut que no considero exclusivament meu.

Aquest TFG no hagués estat possible sense dos grans pilars de suport. L'un és el més tècnic o relacionat amb el contingut de la investigació i és on es troben les persones del territori on he fet la recerca i que m'han facilitat els contactes per poder dur-la a terme; les tutores de la universitat que m'han estat fent el seguiment del treball i que m'han suggerit diferents tècniques i autors per a fer la cerca bibliogràfica i d'experiències similars així com nombrosos consells respecte a la formalitat d'aquest treball. En aquest sentit vull agrair també el suport en aquesta línia rebut per altres companyes de la comunitat universitària que de manera propera i sincera m'han ajudat a pensar envers aquest TFG i, en conseqüència, a donar-li la forma i la dimensió que ara té; i per acabar, transmetre l'agraïment d'una forma molt especial a totes aquelles persones que de forma molt generosa m'han regalat part del seu temps ja prou sobreexplotat per explicar-me com veuen el treball en xarxa des de les seves institucions o projectes.

Ara bé, en l'altre pilar que m'ha permès construir aquest TFG es troben totes aquelles companyes i amigues que m'han aguantat en els moments de mal humor, d'eufòria, de preocupació i, fins i tot, de rendició. Em considero molt afortunat perquè he pogut compartir tot el que envolta aquest TFG amb moltes persones diferents que, a la seva manera i configurant un suport polièdric (el millor que una persona pot tenir), m'han ajudat a que aquest sigui una realitat. En aquest magnífic grup hi trobem tant la família, que potser són les que més han patit

el procés, com amigues molt properes i d'altres que sorprenentment no ho són tant però com si ho fossin de tota la vida. En definitiva, persones que han anat apareixent en els moments oportuns per transferir una energia positiva vital per aquest moment tant intens del grau.

He dubtat molt a l'hora de posar noms propis perquè cadascuna de les persones que m'han ajudat o m'han donat aire per dur a terme el treball que es presenta a continuació es mereixen la dedicatòria d'aquest i estic segur que si començo a citar-les una per una me'n oblidaria alguna. És per això que seré covard i no em mullaré ja que considero que totes i cadascuna d'aquestes persones se sap reconèixer i sentir-se al·ludit perfectament. Espero que ningú se senti molest, és més, estic segur que ningú se'n sentirà perquè, deixant de banda la modèstia per un moment, si en una cosa sóc pesat és en donar les gràcies i en ser agraït, com deia José Datrino, per la més mínima cosa. Així que de ben segur que aquest agraïment ha arribat i seguirà arribant a totes i cadascuna de les persones que, d'una forma o una altra, m'han donat una petita empenta a seguir caminant i descobrint la màgia d'aquesta etapa i d'aquest treball.

2. RESUM I PARAULES CLAU

Aquest Treball de Final de Grau (TFG) busca identificar els elements que determinen i afavoreixen el treball en xarxa dins l'àmbit comunitari a partir d'una anàlisi reflexiva del marc teòric i l'estudi d'un seguit d'experiències reals dels barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera de Barcelona que basen la seva metodologia de treball en la xarxa comunitària.

Les conclusions que se n'extreuen es basen principalment en la necessitat de comprendre el treball en xarxa com una eina d'acció comunitària i, a la vegada, com un procés d'aprenentatge personal i col·lectiu en construcció constant. Unes conclusions que pretenen ser un punt de partida per als diferents agents del treball comunitari a l'hora de reflexionar sobre les xarxes de treball on participen.

Paraules clau: Treball en xarxa – Dinamització comunitària – Participació – Procés d'aprenentatge

2.1 ABSTRACT AND KEYWORDS

This final project (TFG) wants to identify those elements that determine and enhance network working in the community field, based on a reflexive analysis of the theoretical framework and a study of numerous real experiences from the neighbourhoods of *Sant Pere*, *Santa Caterina* and *La Ribera* in Barcelona, which base their work methodology in community network.

The final conclusions are mostly based on the need of understanding the network work as a community action tool and, at the same time, as a constantly growing up personal and collective learning process. The conclusions wants to be a start point for the different community work agents when they have to think about the work networks where they participate.

Keywords: Networking – Community dynamization – Participation – Learning process

3. PRESENTACIÓ

“Educar no es solamente inculcar saber; consiste en despertar el enorme potencial de creación que cada uno de nosotros encierra, para que cada uno de nosotros esté en condiciones de abrirse y aportar su mejor contribución a la vida en sociedad.”

Mayor Zaragoza, F. (a Pérez Serrano, G., 2004:14)

Al llarg d'aquests quatre anys de grau s'ha tractat el treball en xarxa com una metodologia clau per al desenvolupament professional de l'Educació Social en tots els seus àmbits professionals. Una metodologia que permet treballar de forma cooperativa, horitzontal, participativa i democràtica, tot empoderant els seus participants per assolir uns objectius compartits a partir de la col·lectivització d'esforços i recursos. Una metodologia que permet compartir i aprendre dels altres entenent l'educació com un procés dialògic i de construcció personal més enllà de l'àmbit escolar i familiar.

Amb aquest TFG es pretén fer un anàlisi profund d'aquesta metodologia de treball en l'àmbit comunitari per tal de caracteritzar-la i identificar els aspectes que afavoreixen el seu èxit, així com els elements que el dificulten. Veure com es veu el treball en xarxa a nivell pràctic i si és realment una metodologia aplicada i útil.

El que es presenta a continuació no vol ser cap mena de manual o receptari de bones pràctiques sinó que busca establir elements teòrics per a una reflexió en la pràctica professional a partir de l'anàlisi d'una realitat concreta: els diferents espais o projectes comunitaris que es basen en el treball en xarxa al Casc Antic.

3.1 JUSTIFICACIÓ

L'àmbit de l'Educació Social en el que ens centrem per dur a terme la recerca i que es presenta és el comunitari, un àmbit per on, personalment, ens pogut moure força en els últims anys gràcies a una participació activa en diversos projectes que en formen part. És més, aquesta participació va esdevenir el motiu pel qual ens vam decidir a estudiar aquest grau fa uns quants anys.

A través d'aquesta participació personal a l'àmbit i, també, de l'etapa d'estudiant d'Educació Social, hem tingut l'oportunitat d'analitzar diversos elements i processos socioeducatius que ens han portat a reflexionar sobre una sensació que hem palpat en els diferents espais comunitaris dels quals formem part: el treball en xarxa és una pràctica poc estesa o que no acaba de perdurar en el temps.

A nivell més acadèmic i professional, les motivacions principals per a realitzar aquest treball rau en la sensació que, malgrat existeixi un discurs compartit a nivell professional alabant les possibilitats socioeducatives del treball en xarxa com a metodologia, a la realitat pràctica és quelcom complicat d'articular i ens dóna la sensació que, en el fons, és quelcom minoritari o que presenta un funcionament relativament allunyat de la teoria existent al respecte.

Ens centrem en el treball en xarxa perquè considerem que és l'essència de qualsevol procés comunitari, entenent aquest com un procés d'empoderament col·lectiu ciutadà. Una metodologia horitzontal i democràtica basada en la cooperació i la coresponsabilitat que és, al nostre entendre, com ha de ser qualsevol procés comunitari.

El comunitari és un àmbit on la majoria de participants són persones voluntàries que pretenen transformar el seu entorn urbà i social pròxim, per tant, un àmbit on, ja sigui com a professional o com a usuari, tenim intenció de seguir lligats d'alguna forma com a ciutadans. És per aquest motiu que, a nivell personal, considerem que els resultats d'aquest treball ens permetran aportar quelcom d'afegit en aquestes xarxes on participem o on puguem participar en el futur.

Amb aquest treball es pretén partir de la pràctica real de diferents institucions i projectes on la manera de treballar es basa en aquesta metodologia cooperativa per conèixer si aquesta sensació de trencament teoricopràctica és compartida o no i, sobretot, per identificar quins elements determinen les xarxes i el seu funcionament.

El fet d'emmarcar aquest treball en una zona territorial tan concreta com ho és el Casc Antic sorgeix perquè les primeres intencions personals a l'hora de pensar el TFG anaven enfocades a

dur a terme un projecte comunitari de treball en xarxa en aquest barri, un projecte que, per diferents motius que sorgeixen en la investigació, no era viable desenvolupar en coherència amb la temporalitat que determina el TFG. Aquesta dificultat es va transformar en oportunitat per tal de reformular el present TFG en una investigació sobre els elements que caracteritzen i determinen les xarxes de treball comunitari.

Així doncs, és manté l'escenari d'estudi perquè entenem que són processos basats en la participació ciutadana, element molt influenciat pel context territorial i socioeconòmic. D'aquesta manera s'evita una variable que podria interferir en les conclusions de la investigació.

3.2 ANTECEDENTS

Aquest treball centra el seu estudi en la identificació dels elements que sostenen, fan fluir i/o compliquen el treball en xarxa dins l'àmbit comunitari, una qüestió concreta que s'ha abordat per diferents autors des d'una perspectiva àmplia i teòrica des de contextos i disciplines diverses, en especial a projectes comunitaris d'Amèrica del Sud i des de la perspectiva del Treball Social. A casa nostra els contextos participatius són diferents, en concret en l'àmbit urbà d'una gran ciutat com Barcelona i d'uns barris tan castigats històricament i heterogenis com els de Ciutat Vella.

En relació a aquesta visió més acotada i concreta trobem diferents materials que ens permeten tenir un punt de partida per iniciar la nostra investigació. El monogràfic que ens presenten Mireia Civís, Eduard Longàs, Jordi Longàs i Jordi Riera al número 36 de la revista Educació Social titulat "Educació, territori i desenvolupament comunitari. Pràctiques emergents" és un dels pilars teòrics que fonamenta la nostra investigació des de la realitat educativa que suposen aquests espais i contextos participatius i comunitaris.

A la tesis de Pilar Folgueiras, doctorada en Pedagogia i professora del Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona, titulada "De la tolerància al reconocimiento: programa para una ciudadanía intercultural", podem trobar, en especial al segon capítol, una anàlisi profunda sobre la participació ciutadana contextualitzada en el marc urbà occidental que ens permet copsar, partint de diversos autors, diferents elements que determinen els processos de participació comunitària que centren aquest TFG.

En referència al treball en xarxa pròpiament dit, una de les publicacions que ens permeten fer una aproximació a la temàtica és la realitzada per Lluís Ballester, Carmen Orte, Josep Lluís Oliver

i Martí X. March al IV Congrés Estatal d'Educadors/es Socials l'any 2004 i titulada "Metodologia para el trabajo socioeducativo en red". Aquests autors, pertanyents al Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears, plantegen una proposta metodològica per a un treball en xarxa interprofessional que ens introdueix alguns dels elements claus d'aquesta manera de treballar.

Els diferents treballs aquí presentats ens permeten una base teòrica o punt de partida on poder construir, ampliant-ho amb altres autors i publicacions, un marc teòric on fonamentar la nostra investigació. Malgrat això, també voldríem incloure com a treballs precedents a aquest TFG el "Diagnòstic Socioeconòmic i Ambiental del Casc Antic" dut a terme l'any 2007 per un equip multidisciplinari coordinat per Anna Martín que ens permet una primera aproximació i contextualització del territori on es duu a terme la nostra investigació.

3.3 APORTACIONS

Aquesta recerca aporta una visió analítica i teòrica que parteix de la relació directa amb experiències comunitàries reals de la ciutat de Barcelona basades en metodologies de treball en xarxa formades per professionals i ciutadanes.

Existeixen diferents publicacions al respecte d'aquests mètodes de treball però entenc que el context sociopolític actual ha desencadenat nous moviments socials molt relacionats amb l'àmbit comunitari però, a la vegada, molt allunyats dels plantejaments polítics i teòrics d'on sorgeixen els diferents plans i projectes comunitaris de la ciutat comtal a finals de la dècada dels 90 i inicis dels 2000. Aquesta distància entre els plantejaments teòrics i la realitat social de ben segur que aporta nous elements per a la reflexió i el propi replantejament teòric sobre el treball en xarxa en l'àmbit comunitari de la ciutat.

3.4 ESTRUCTURA

El treball que resulta de tots els plantejaments manifestats al llarg d'aquesta presentació està organitzat en un seguit de blocs o apartats amb un plantejament deductiu on, mica en mica, es van acotant i delimitant els continguts i els conceptes així com el propi problema que es planteja abordar. Una estructura pensada per a facilitar la comprensió i permetre un procés de construcció conceptual.

Partint d'un marc teòric format pel **Marc Conceptual** i el **Marc Contextual** s'orienta la lectora cap als elements que s'abordaran en la recerca dotant-los d'un significat i un plantejament singular basat en la recerca documental i l'aportació de coneixements propis per, a continuació, situar-los en un context concret des d'on es durà a terme la recerca i seran aplicables les conclusions. Abans d'arribar als resultats, però, es plantegen i s'expliquen els diferents elements que configuren la **Metodologia** de treball per tal d'arribar a conèixer aquest resultat, una metodologia concreta i dissenyada especialment per a dur a terme la investigació que es presenta.

Un cop presentada la Metodologia amb les seves fases s'entra en el si de la investigació amb **l'Anàlisi de les informacions recollides** que ens permetran, relacionant-ho el marc teòric, formular unes **Conclusions** que ens aportaran les reflexions vers el contingut d'aquest TFG amb les que podrem esbossar les **Línies de Futur** per aquest propi treball o per a nous treballs o accions.

Per tancar la part referent a la investigació socioeducativa s'inclou un apartat d'**Avaluació** de la pròpia recerca ja que es contempla en si mateixa com un procés d'aprenentatge, i un altre bloc on es mostren els plantejaments ètics que han acompanyat el desenvolupament de tot el que comporta dur a terme un treball d'investigació com aquest: l'apartat d'**Ètica**. També s'inclou un apartat amb tota la **Bibliografia** presentada i emprada al llarg d'aquest TFG i, a continuació, els **Annexos**, on s'adjunten un seguit de documents i evidències de la investigació que ens permeten ampliar i aprofundir en els continguts de la recerca.

4. MARC CONCEPTUAL

Per poder fer una anàlisi acurada del fenomen cal identificar primer els elements bàsics que sustenten el treball en xarxa i com es caracteritza en l'àmbit comunitari. Per fer-ho partim de la cerca documental d'estudis, treballs i literatura del tema i definim el treball en xarxa com eina socioeducativa, participativa i de transformació comunitària entesa des d'un paradigma de la complexitat.

Construïm aquest bloc a partir d'una ordenació deductiva dels diferents elements teòrics en els que es basa el treball en xarxa que, al ser una metodologia de treball participativa i col·lectiva es veurà influenciada pels contextos i realitats a les que estan immersos els diferents agents i, en última instància, els subjectes que la conformen. Per tant, l'element essencial del treball en xarxa és la participació activa dels subjectes.

Així doncs, començant per la participació ciutadana, anem acotant els continguts teòrics fins arribar als elements principals o clau que fonamenten el treball en xarxa comunitari.

4.1 UNA APROXIMACIÓ A LA PARTICIPACIÓ

Participar sembla que sigui el gran requisit per qualsevol procés comunitari o de fer ciutat ja que "la ciutadania com a procés es construeix a partir de la participació de totes les ciutadanes i ciutadans. Per tant, reclama una participació activa, compromesa i responsable" (Folgueiras, 2005:73). És per això que volem dedicar un petit apartat sobre què entenem per participació, però sense entrar-hi gaire perquè no considerem que sigui un aspecte on aprofundir en aquest treball per la gran dimensió té el tema en si mateix.

La paraula participar prové de les paraules llatines *pars-partis*, que significa *part*, i *capere*, que significa *prendre* (Folgueiras, 2005). És a dir, que participar significa tenir o prendre part en alguna cosa¹. Aquest significat, però, ens transmet la sensació que participar és una acció que comporta obtenir quelcom a canvi, que busca apoderar-se alguna cosa amb la participació, d'apropiar-se d'una part d'allò compartit.

¹ Definició que coincideix amb l'entrada del Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC).

Per nosaltres, dins del marc comunitari, la participació és quelcom diferent i fins i tot contrari ja que se suposa que la participació comunitària busca la millora col·lectiva, potenciar allò que és compartit i no pas repartir-ho entre les que hi participen. Per fer-ho possible demanda la participació de les ciutadanes i, per tant, que aquestes posin quelcom de la seva persona a allò comú. Aquesta reflexió ens porta a voler desenvolupar la nostra pròpia definició de participació entesa en el context comunitari, on en comptes de donar una connotació d'apoderar-se d'una porció d'alguna cosa busca afegir-la, sumar-la. En conclusió, podríem dir que participar és donar part a alguna cosa, entenent que per construir ciutadania cal que cadascuna de les ciutadanes aportí quelcom a lo comú, és a dir, doni part en comptes de prendre.

Sense perdre aquesta idea de construcció compartida i cooperativa també considerem que tota persona que s'involucra en un procés participatiu ho fa perquè, ja sigui per un interès de millora de l'entorn o de voluntat de convivència, li reporta quelcom positiu de forma subjectiva, és a dir, quelcom que pren d'allò compartit i que es queda per a ella mateixa. En aquest sentit sí que trobem la relació amb la definició que ens dona el DIEC, però no considerem que sigui l'element principal sinó tot el contrari, aquesta part que s'endú la persona que participa és més aviat un retorn, un feedback de la pròpia participació, que acostuma a ser en base a un enriquiment o creixement personal, quelcom subjectiu i molt relacionat amb l'autoestima i l'autorealització.

4.1.1 LA PARTICIPACIÓ COM ELEMENT D'EMPODERAMENT

El creixement personal es basa en les relacions socials o xarxes socials que anem establint al llarg de la vida. Part d'aquestes xarxes, sobretot les d'un nivell més familiar, no ens són precisament pròpies sinó que, encara que ens les puguem sentir així, han estat construïdes per altres persones les quals ens hi han incorporat. Altres xarxes, en canvi, les construïm nosaltres a partir de les persones que anem coneixent i de les amistats que anem fent quan establim vincles amb altres mons, és a dir, a partir de d'interactuar amb altres projectes personals. És gràcies a aquesta participació amb les altres que fem créixer les nostres xarxes, incorporant d'aquesta manera noves mirades per relacionar-nos-hi i nous elements que ens fan més competents en el nostre creixement personal.

Les diferents relacions que anem establint, reforçant, transformant... i fins i tot perdent, són processos d'aprenentatge que ens permeten créixer socialment i intel·lectualment. Són moments que ens permeten aprendre de les altres. Aprendre partint de la comprensió, de l'empatia, de l'admiració amb qui compartim el nostre dia a dia, o també, en molts casos, partint

del distanciament, del judici o del rebuig de certes coses que no ens agraden o que no trobem bé.

L'acció de participar amb altres ens permet establir noves relacions amb noves persones (o també amb persones conegudes però donant-li un altre sentit a la relació) enriquint el nostre entorn tot donant l'oportunitat de fer créixer les pròpies xarxes aportant-hi nous elements.

A partir d'aquesta perspectiva podem destriar que la participació activa amb diferents grups ens reporta elements de maduració personal i intel·lectual. Ens obre la porta a conèixer noves mirades, nous horitzons... Per tant, la participació és una eina d'alliberament. És una eina de poder. Un poder per construir i/o transformar allò que ens envolta: la participació és una eina d'empoderment.

4.1.2 QUÈ ÉS L'EMPODERAMENT

El concepte d'*empoderament* és un anglicisme que prové de la paraula *empowerment* i la traducció al català vindria a ser *potenciació* o *enfortiment* però, com plantegen Úcar i Llena (2006:50), són uns conceptes que no transmeten fidelment la força i el significat que tenen en la dimensió socioeducativa. Aquests autors plantegen que, per assolir una relació de poder igualitària amb el propi poder, és a dir, amb el qui és més poderós, no cal pas força ni potència sinó poder. Per tant, aquest procés de creixement i de maduració va més enllà d'un enfortiment personal. Úcar (2009:30) ho defineix com un procés d'autodeterminació en que persones es doten de recursos per participar en allò que afecta les seves vides d'una forma justa i equilibrada amb les persones que tenen el poder.

Aquest empoderament que ens permet treballar a nivell personal la participació és pot extrapolar sense problema a un altre nivell més elevat, és a dir, la participació també pot esdevenir una eina d'empoderament col·lectiu. Quan les persones participen de forma activa amb altres persones s'empoderen. De la mateixa manera podem transportar aquesta premissa als col·lectius afirmant que quan els grups de persones participen activament amb altres grups l'empoderament és col·lectiu i capaç de transformar un territori. Aquesta és la missió de tot Pla

de Desenvolupament Comunitari², que la ciutadania d'un territori transformi el seu entorn cap on ella mateixa vulgui.

Cal tenir present que encara que entenguem la participació com una eina, al nostre entendre no deixa de ser una postura personal, no pas professional. Amb això ens referim que el paper de l'Educació Social o de qualsevol altra professional social davant aquest procés hauria de ser el de l'acompanyador i facilitador dels contextos on el propi subjecte o el propi grup sigui el que pugui prendre consciència de les possibilitats reals de la seva participació i siguin ells mateixos qui, en el fons, decideixin participar. La participació és una acció activa però també col·lectiva i cal incidir en aquest aspecte engreixant el sentiment de pertinença al territori i al grup amb qui es participa.

Per Benavente (1997, citat a Folgueiras, 2005:75) calen uns requisits o condicions bàsiques perquè es doni la participació que es basen en la informació. Per aquest autor cal "que la informació estigui a l'abast de totes les persones que formen part del procés; que existeixi cert grau d'organització; i que s'aconsegueixi una visió global de l'univers en el que es participa (...) amb la formació d'una consciència objectiva de la realitat".

La informació és un element essencial i vertebrador de la participació comunitària (Folgueiras, 2005; Pindalo, 2000; Benavente, 1997; Marchioni, 1999) ja que es tracta d'un procés col·laboratiu basat en la igualtat entre les participants i en un sentiment de pertinença. Aquest sentiment passa per no sentir-se inferior a les altres i conèixer, amb la resta de participants, tots els elements i mecanismes del procés. Al respecte, i d'acord amb el que plantegen aquests autors, no concebem ben bé la informació com a participació pròpiament dit ja que, com hem plasmat en la nostra definició de participació, no s'estableix una relació d'intercanvi, d'aportar quelcom a alguna cosa. Malgrat això, és cert que el fet de voler informar-se ja és un pas molt important, però l'entenem com a acció prèvia i imprescindible a la participació com planteja Pindalo (2000:42, citat a Folgueiras 2005:75) "la informació és només el primer pas per a la participació".

Una informació fluida evita malentesos i facilita la implicació perquè és un element potenciador del sentiment de pertinença, un sentiment que incideix de ple en les necessitats socials i d'autorealització que ens planteja la piràmide de necessitats de Maslow. Sense entrar a valorar

² Al bloc de Marc Contextual s'especifica què és un Pla de Desenvolupament Comunitari.

les teories d'aquest autor, com a exemple ens permet entendre aquesta necessitat d'empoderament i aquesta potencialitat que ofereix la participació comunitària per abordar-la de forma socioeducativa.

4.2 EL TREBALL EN XARXA EN L'ÀMBIT COMUNITARI

Podríem definir el treball en xarxa com la sistematització d'un treball cooperatiu entre diferents institucions i recursos d'un territori, tot i que, en l'àmbit comunitari, també hi participa el teixit veïnal i es presenta d'una forma complexa ja que és finalitat i metodologia a la vegada. Aquesta dualitat rau en que els projectes comunitaris pretenen implicar els diferents agents d'un territori per assolir uns objectius compartits (és a dir, crear xarxa per treballar conjuntament) i, a la vegada, ho pretenen a partir d'una metodologia basada en la col·laboració i la coresponsabilitat (és a dir, treballant en xarxa).

Per tant, el treball en xarxa en l'àmbit comunitari presenta una dualitat, un element afegit respecte a altres àmbits que és la *finalitat*: treballem en xarxa per fomentar el treball en xarxa (Torres, 2012). Això fa que una característica essencial sigui el procés de construcció i manteniment d'aquestes xarxes, ja que si es treballa en xarxa per crear xarxa, aquest treball serà un procés de construcció i d'aprenentatge per totes les integrants de la pròpia xarxa encara que els objectius principals siguin uns altres.

Els objectius seran un element que determinarà quines seran les participants a la xarxa i també el seu grau d'implicació en aquesta. Els objectius dels projectes comunitaris en si acostumen a focalitzar-se en una millora local concreta, és a dir, les necessitats explícites i les demandes de la comunitat passen, en general, per millores socials i urbanístiques de l'entorn i no pas per la construcció de xarxes de treball cooperatiu (malgrat que sovint la pròpia necessitat porta, de forma inconscient, a crear les xarxes). Per tant, si la gent s'agrupa per transformar elements concrets i tangibles, una bona eina per crear xarxes de cooperació en un territori són els projectes comunitaris que busquin la millora del territori.

Les xarxes sorgeixen de la unió d'un seguit de persones amb una inquietud comuna, ja sigui a títol personal, professional o entre organitzacions, que plantegen una manera de gestionar les seves forces per assolir uns objectius compartits. Que amb el temps aquesta estructura sigui més o menys complexa o que desaparegui només dependrà de les persones que en formin part.

En l'àmbit comunitari podem trobar nombrosos exemples de plataformes ciutadanes, federacions d'entitats, etc. que s'han anat forjant en base a aquesta filosofia, sense que tingui per què ser necessària la intervenció professional. Però no en tots els casos es dona aquesta "espontaneïtat" ciutadana malgrat que l'evolució sempre serà similar. En els casos que les xarxes es provoquin amb la intencionalitat de treballar en xarxa des d'algun agent concret caldrà tenir molt present la premissa que tota xarxa és procés d'aprenentatge.

D'acord amb aquest plantejament entenem que les xarxes evolucionaran segons els objectius pels quals s'han constituït, però també, i sobretot, segons les persones implicades. L'element més característic i diferenciador amb altres àmbits és que a les xarxes de treball comunitàries hi trobem professionals i ciutadanes treballant conjuntament. Aquesta participació mixta serà la que, partint d'una negociació envers les capacitats i recursos de cadascun de les participants, determini els ritmes de treball i, per tant, l'evolució de la pròpia xarxa

Tal com plantegen Marchioni (1999) o Ballester i Muñoz (2009:95), el fet d'entendre el treball en xarxa com una sistematització va més enllà de l'intercanvi d'informació entre agents i esdevé una articulació comunitària per "col·laborar de forma estable i sistèmica, per evitar duplicitats, competència de recursos, descoordinació i potenciar el treball en conjunt". És a dir, no s'ha de quedar en la simple coordinació d'agendes sinó que, perquè realment sigui útil i no una pèrdua de temps i forces per les persones que hi participin, la base de la coordinació ha de ser la cooperació perquè esdevingui un espai on compartir recursos i dificultats. El treball en xarxa és una metodologia que permet unir esforços i inquietuds en igualtat de lideratge i responsabilitats, fer pinya per transformar situacions compartides amb una estructura horitzontal.

La manera com s'articula el treball en xarxa dependrà, seguint amb la idea de procés i de construcció constant, exclusivament de la pròpia xarxa. Malgrat això, podem trobar un seguit d'elements que facilitaran el procés. En referència, en un article de Civís, Longás, Longás i Riera (2007:21) proposen un plantejament per al treball en xarxa basat en la potenciació del "sentiment comunitari i de pertinença a la comunitat" a partir de tres conceptes clau: *l'orientació educativa*, d'acord amb la idea de procés d'aprenentatge; *la participació ciutadana*, requisit ineludible per a qualsevol xarxa comunitària; i de la conjunció de les dues anteriors, *la coresponsabilitat educativa*, com a única fórmula per donar una resposta real als reptes comunitaris. A partir d'aquests conceptes s'estructura *l'organització en xarxa*.

De la mà amb el que plantegen aquests autors, extraïem que un element clau que permet l'estructuració de la xarxa és la coresponsabilitat de totes les membres de la xarxa. Una

coresponsabilitat que permetrà realitzar un veritable treball “interdisciplinari, interprofessional i intersistèmic” (Civís *et al.*, 2007:22).

En conclusió, definirem el treball en xarxa comunitari com una sistematització alternativa que parteix del treball participatiu, cooperatiu i horitzontal entre els diferents perfils d’agents d’un territori per a assolir uns objectius comuns tot compartint recursos i responsabilitats.

4.3 QUÈ APORTA EL TREBALL EN XARXA? AVANTATGES I DIFICULTATS

En termes pràctics, el treball en xarxa és una metodologia multiplicadora d’energies en el sentit que **dóna més força a una acció** pel simple fet d’unir sinèrgies. Enriqueix el treball de cadascuna de les participants (persona i/o institució) perquè obre les bases teòriques en que es fonamenta l’acció a partir de les diferents mirades que existeixen a la xarxa, dotant-la d’una visió holística de la realitat del territori. La xarxa aporta **elements de discussió, d’intercanvi i també d’unió**, reforçant així el potencial transformador i l’impacte en el territori.

La coordinació sistemàtica que representa el treball en xarxa **evita les duplicitats de projectes** en el mateix territori i, per tant, una competència incoherent dins el marc socioeducatiu i més si es té una finalitat comunitària, tot unint esforços i recursos per aquelles accions en concret i fent-les més efectives. El fet d’abordar una mateixa necessitat des de dues o més organitzacions d’una forma coordinada i sistematitzada propiciarà una major força d’actuació i, en conseqüència, una millor resposta.

Un altre aspecte a destacar, i més en l’àmbit comunitari, és que aquesta metodologia permet establir una relació més directa amb el territori ja que s’incorporen dins el propi equip de treball **enllaços amb les diferents xarxes socials existents** (professionals, veïnals, ciutadanes, culturals...), espais que treballant de forma aïllada poden esdevenir inexpugnables o difícils d’accedir. Gràcies a obrir el marc de relacions professionals a través de les persones participants de la xarxa **s’agilitza l’accés a agents i actors del territori** i es faciliten així les accions o iniciatives. Una unió de professionals i participants d’aquest tipus, és a dir, que cooperen entre elles des de la coresponsabilitat i amb un sentiment de comunitat compartit, evita el desgast que la tasca individual de cadascú des de la seva organització pugui suposar. Per tant, la xarxa esdevé en un espai on compartir inquietuds i, diversificant i repartint les tasques, dosificar i equilibrar el volum de feina.

4.4 ELEMENTS CLAU DE TREBALL EN XARXA COMUNITARI

El treball en xarxa és un sistema basat en la **valoració igualitària dels membres i en la reciprocitat** (Ballester i Muñoz, 2009), afavorint un **sentiment de pertinença** a la comunitat i a la tasca que s'hi desenvolupa, fent pròpia una part de la transformació i enfortint el que és pròpiament la comunitat.

El principal escull que acostuma a trobar aquesta metodologia és que representa una **alternativa en els rols de poder i lideratge** respecte a metodologies professionals més tradicionals i generalment esteses, on un marc més normatiu o directiu permet, a priori, més comoditats a la professional. El fet de cedir el poder de decisió al grup, a la xarxa, i la **necessitat d'adaptar els tempos** al ritme que estableixi aquesta, pot generar **reticències entre les pròpies professionals** perquè hi ha una manca de cultura de treball en xarxa (Civís *et al.*, 2007:20). Per treballar en xarxa primer cal construir la xarxa, i construir la xarxa passa per establir relacions de confiança abans d'iniciar qualsevol acció comunitària, responsabilitat que rau principalment entre el col·lectiu de professionals: “cal una inversió estratègica per preparar el terreny i els actors” (Riera, 2009:11).

Cada xarxa construirà la seva manera de treballar d'acord amb la seva realitat i, per tant, anirà evolucionant segons es transformi el seu context. Això significa que la sistematització del treball dependrà de les decisions i acords de les integrants de la xarxa, essent aquella manera de fer treball en xarxa una metodologia única d'aquella xarxa. Aquesta singularitat comporta una dificultat a l'hora d'extrapolar les fórmules de treball a altres xarxes, perquè **responen a un context i a una realitat concretes**.

Ballester i Muñoz (2009) plantegen que hi ha dos tipus de xarxes que es donen sempre: les xarxes *relacionals personals* on s'engloben les relacions d'amistat, d'oci, etc. que es donen entre persones (formin part d'organitzacions o no); i les xarxes *de dependència* on les relacions es basen en una jerarquia administrativa, de competència, de finançament, etc. (sobretot entre les organitzacions). El cas del treball en xarxa dins l'àmbit comunitari planteja una xarxa diferent i que difícilment es dona d'una forma natural, aquesta és la que aquests autors anomenen *xarxa socioeducativa* i que està formada per professionals i ciutadanes en base a uns **objectius comuns**.

La principal dificultat que presenta aquest tipus de xarxa, que seria la que entenem com a necessària per a dur a terme una tasca comunitària, és l'esforç de crear-la i de mantenir-la. S'ha **d'entendre com un procés de construcció permanent** i de “formació i adquisició d'experiència participativa dels actors” (Riera, 2009:11) i en aquesta tasca hi tenen un paper molt important

les professionals. Si aquestes no accepten aportar un reforç positiu a aquestes estructures, difícilment les ciutadanes voldran invertir el seu temps lliure en cuidar la xarxa. Al respecte Civís *et al.* (2007:22) manifesten que “cal que tots els agents amb implicacions i responsabilitats (...) s’hi impliquin, encara que les responsabilitats a assumir siguin asimètriques”. Això sense oblidar que el principi essencial pel treball en xarxa és la **coresponsabilitat, tot i que**, partint de la professionalitat, la cooperació i la voluntat de transformació de totes les participants, **no es pot exigir el mateix grau de responsabilitat a totes les persones**. És un **procés d’aprenentatge** “lent i que demanda una perspectiva de mitjana i llarga durada” (Riera, 2009:11) per cadascun de les participants, això significa que el grau de responsabilitat individual ha d’anar lligada amb les possibilitats de cadascú.

Perquè el treball flueixi per la xarxa cal que totes les participants hi apostin veritablement, sobretot **les professionals** perquè tenen la responsabilitat per encàrrec professional ètic d’acompanyar el procés tirant més o menys del carro segons el moment. En relació a aquests moments, cal ser conscient i acceptar que els **ritmes de treball són canviants** i que, a causa d’això, la implicació o el grau d’activisme en **la participació de cadascun dels agents també evolucionarà** per raons internes però també externes a la pròpia xarxa. Per tal de minimitzar aquestes fluctuacions és important **mantenir la motivació** a partir de dur a terme també **projectes amb resultats palpables a curt termini** (Riera, 2009).

5. MARC CONTEXTUAL

“La cultura està en el territori, (...) un territorio que puede leerse sensorial y cognitivamente, desde las inteligencias múltiples, y que activa las diversas dimensiones de la educación integral.”

Carbonell, J. (2001:105)

Un cop hem identificat els diferents elements teòrics que entren en joc en la nostra investigació seguim amb la contextualització d'aquesta tenint en compte diferents aspectes del territori on es duu a terme. Plantegem aquest apartat del TFG fent un petit incís de com es concep l'àmbit comunitari a la ciutat de Barcelona a nivell administratiu, descrivint els aspectes característics més significatius del territori per tal d'oferir una idea general de com és i, per tancar-lo, descrivint com és la participació comunitària al Casc Antic.

5.1 L'ÀMBIT COMUNITARI A BARCELONA

Barcelona és una ciutat amb una forta tradició comunitària on trobem nombrosos exemples de cooperació veïnal en tots els barris des de principis de s. XX o fins i tot abans amb diferents tipus de centres socioculturals i cooperatives o amb les nombroses iniciatives i moviments veïnals dels anys 60-80 que reivindicaven millores urbanístiques i socials. Actualment són més d'un centenar les associacions veïnals de la ciutat i totes amb una llarga trajectòria, element simptomàtic que la participació activa és present en major o menor mesura a tota la ciutat. Aquest tipus d'entitats, fonamentades en el voluntariat i en la idea que “la unió fa la força” són uns agents molt importants a l'hora d'entendre l'evolució i el desenvolupament dels barris barcelonins. Són un element clau en el si de l'àmbit comunitari.

És a partir de l'any 2004 que es comença a sistematitzar a nivell administratiu tota aquesta acció amb el *Marc Municipal per a l'Acció Comunitària* que se centra en dos grans eixos socials:

- *Els Plans i Projectes Comunitaris*: orientats a la construcció o reforç de la comunitat i al teixit veïnal a partir dels *Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC)* com a procés participatiu que pretén una millora de la qualitat de vida d'un territori; i els *Projectes Comunitaris de Serveis Socials* amb una tasca enfocada a la inclusió social de les persones i col·lectius més vulnerables del territori.

- *Les accions comunitàries d'intercanvi i solidaritat:* orientades a la construcció de xarxa social en base a diferents modalitats de xarxes d'intercanvi (bancs del temps, etc.) i d'accions de promoció del voluntariat social.

Els PDC de Barcelona es defineixen en el Marc Municipal com “un procés públic d'acció comunitària, amb una forta dimensió en el terreny educatiu i dels valors, que a partir d'una visió global persegueix un ventall de transformacions i millores d'un territori. Un procés on la participació esdevé l'estratègia i l'element metodològic bàsic per aconseguir els seus objectius” i, en conseqüència, és on trobem les xarxes de treball comunitari. Unes xarxes que estan formades per diferents professionals de l'administració, dels serveis municipals i les entitats i també per la ciutadania del territori que forma part de grups i d'associacions de diferents tipologies (veïnals, culturals, col·lectius, etc.).

Dins els PDC trobem diferents espais de participació temàtics i en cadascun d'aquests espais trobem diferents agents i actors participants segons el centre d'interès i la finalitat d'aquell espai. És a dir, en un PDC hi trobem diferents xarxes de treball comunitari que s'acostumen a anomenar “taules” o “comissions” de treball (segons cada PDC, ja que són els propis participants qui acaben determinant com són i com s'anomenen els diferents espais de participació). Aquesta varietat de xarxes són les que centraran l'estudi d'aquest treball de fi de grau ja que es conceben els processos comunitaris com un espai que presenta una gran diversitat de xarxes i, per tant, una riquesa metodològica per incloure a cadascuna d'elles en el treball comunitari.

Malgrat això, no podem obviar que a Barcelona existeixen una infinitat de xarxes de treball comunitari fora dels PDC o d'altres estructures similars de l'administració. Amb aquest gran volum de realitats diferents existents en cada barri acotarem l'estudi d'aquest TFG al territori que engloba els barris de Sant Pere, Santa Caterina i La Ribera, al Districte de Ciutat Vella. Aquests tres barris configuren una única zona administrativa en forma de barri, antigament anomenat Casc Antic, però que actualment s'anomena amb els topònims de les tres barriades per motius de lingüística, tot i que dins el territori se segueix parlant majoritàriament de Casc Antic.

5.2 EL CASC ANTIC: BREU DESCRIPCIÓ DEL TERRITORI

En la recerca documental sobre el context que hem anat realitzant per a configurar aquest apartat, hem topat amb un diagnòstic sobre el territori realitzat el 2007 encarregat pel Pla Comunitari³ del Casc Antic, que recentment s'ha dissolt per motius econòmics. En aquest diagnòstic s'explica acuradament el context històric, social i econòmic de la zona, informació que hem considerat idònia perquè ens aporta dades i detalls molt útils per copsar els elements més característics del context i que hem anat extraient i adjuntant per complementar aquest apartat.

Aquest territori constitueix una bona part del centre històric de la ciutat i està emmarcat pel carrer Trafalgar al nord, el carrer Roger de Flor a l'est, la Via Laietana a l'oest i el carrer Doctor Aiguader al sud, i té una població de 22.632 habitants segons les dades de l'últim Padró Municipal realitzat l'any 2011.

“Conjuntament, els barris de Santa Caterina i de Sant Pere representen un 38% de la superfície del Casc Antic però concentra un 72% de la població. La densitat de població assoleix els 65.000 hab/km² a la zona de Sant Pere i voltants del mercat de Santa Caterina. La presència del Parc de la Ciutadella atorga a l'àmbit de la Ribera una densitat mitjana molt menor (...)” tot i que la densitat “(...) dels entorns de Santa Maria del Mar és d'uns 41.000 habitants per km²” (Martín, 2007:20).

³ El Pla Comunitari del Casc Antic de Barcelona neix d'una voluntat política i la demanda del Pla Integral del Casc Antic (PICA), que des del 1995 aglutina com a plataforma diferents entitats del territori amb l'objectiu de donar resposta a les necessitats del barri i millorar-ne la qualitat de vida.

Il·lustració 1. Mapa de Barcelona per districtes

Il·lustració 2. Mapa del barri

El casc antic és un territori amb molta història i aquesta té un pes molt important en el seu present social, és per això que trobem convenient fer una repassada ràpida dels trets històrics més rellevants per comprendre'n els actuals.

La trama urbanística és hereva de la ciutat medieval, amb carrers estrets i ombrívols, i de les grans reformes urbanístiques que transformen la ciutat a finals del segle XIX i inicis del segle XX trencant en dues parts el nucli antic barceloní, conformant per una banda el Barri Gòtic i per l'altra el Casc Antic. Aquestes transformacions determinen els límits actuals del barri: la Via Laietana per l'est, el carrer de Trafalgar pel nord, el Passeig Lluís Companys i el Parc de la Ciutadella per l'oest i el carrer del Doctor Aiguader i el Port pel sud.

Abans de totes aquestes reformes, el barri estava habitat bàsicament per famílies benestants ja que és on hi havia el cor comercial i industrial de la ciutat però, arran de la construcció de l'Eixample, la major part d'aquesta burgesia comercial deixa el barri per anar a viure a la nova ciutat (més higiènica i pomposa que els carrerons humits i foscos).

La gran activitat econòmica va progressivament de baixa al llarg del segle XX per la deslocalització comercial a altres zones de la ciutat ja que es va configurant el nou centre barceloní als voltants de la Plaça de Catalunya i a l'Eixample. A més a més, el nivell socioeconòmic del barri rep un fort impacte negatiu amb el tancament del Mercat del Born als anys 70, l'antic mercat central de la ciutat i en que es basava des de feia un segle l'activitat

econòmica de la zona de la Ribera. Aquesta progressió deixa a finals dels anys 70 i fins als anys 90 un barri de segona i força deixat urbanísticament, concentrant, pels seus habitatges relativament barats, gran part de la població immigrant de la ciutat i una forta conflictivitat social i problemàtiques de convivència agreujades per l'esclat del consum i el tràfic de drogues dins del barri.

Fruit de la convivència veïnal cada cop més debilitada sorgeixen durant la dècada dels anys 80 diferents moviments veïnals amb la voluntat de trencar amb la degradació i millorar el barri a tots els nivells (urbanístic, social, econòmic...). Dins el context de la Barcelona pre-olímpica i, altre cop, arran d'una transformació de tota la ciutat s'actua des de les diferents administracions (local, autonòmica i estatal) aplicant programes de rehabilitació i de reformes al barri amb un fort impacte visual per grans canvis urbanístics però també amb una reactivació comercial que mica en mica retorna al barri l'etiqueta de "centre" de la ciutat.

És durant la dècada dels 2000 que el moviment veïnal es torna a fer visible, aquesta vegada però amb l'oposició a les grans transformacions urbanístiques que s'estan duent a terme en aquella època al barri, abanderant les protestes amb la reivindicació d'un espai pel barri a un dels solars generats pels grans enderrocs: l'anomenat popularment com a Forat de la Vergonya⁴. Aquest espai, que ocupava una superfície de més de 6.000m² i que es trobava sense cap mena d'ús ni projecte previst servint de magatzem de maquinàries, materials de construcció i runes, es converteix en zona d'accions reivindicatives en contra d'un projecte urbanístic de transformació i esponjament social que pretenia obrir una gran avinguda al centre del barri. Finalment, l'any 2006, es tanca un procés participatiu que conclou amb un projecte per urbanitzar l'espai amb zones verdes, una zona infantil, un hort urbà, una zona d'esbarjo i jocs i un equipament obert on les entitats i grups de veïnes poguessin dur a terme activitats (Xalabarder, 2006).

Actualment la urbanització de la plaça és una realitat i l'equipament està en funcionament malgrat l'ús que se li dona no acaba de ser ben bé la d'un espai comunitari sinó que és més aviat

⁴ Actualment és una plaça sense nom oficial però que s'anomena formalment des dels canals oficials "Espai del Pou de la Figuera", tot i que al barri encara és molt usat el topònim de Forat de la Vergonya ja que és un símbol d'un moment de trencament del barri. Malgrat això, és un espai encara sense una finalitat concreta i els usos que se n'hi puguin destinar porten anys en un espiral de desacord entre l'Ajuntament i diferents agents liderats per l'Associació de veïns i veïnes del Casc Antic. La plaça està situada entre els carrers Jaume Giralt, Sant Pere més Baix, Metges i Carders.

un apèndix del Centre Cívic Convent de Sant Agustí, el centre cívic del barri, perquè no se n'han definit unes línies de treball o uns objectius clars. Aquesta falta de concreció rau en que, des de la seva construcció, diverses entitats del barri que formaven part del col·lectiu Espai d'Entesa, que va liderar el procés participatiu del projecte de l'espai del Pou de la Figuera, demanden la gestió cívica d'aquest equipament que finalment ha esdevingut un Casal de Barri⁵. Malgrat que la seva gestió està actualment externalitzada a una empresa, s'ha aprovat l'autogestió i s'estan duent a terme els tràmits administratius pertinents. Fruit d'aquesta incertesa de gestió l'equipament funciona més aviat com un espai en cessió per a desenvolupar principalment tallers.

Avui en dia, després de totes aquestes transformacions urbanístiques, el barri és un centre d'atracció turística, d'oci, comerç i lleure que han retornat una vitalitat i un tràfec humà perduda d'ençà de la construcció de l'eixample barceloní. Malgrat això, aquesta atracció és desigual entre les tres barriades mantenint encara zones empobrides, sobretot a la part de Santa Caterina, podent afirmar que existeixen dues realitats socioeconòmiques al barri: una força benestant atreta per una imatge contemporània que combina la modernitat amb l'antiguitat i l'altre més precària econòmicament filla d'èpoques en que el barri rebia molta població d'onades migratòries de procedències tan nacionals com internacionals.

“Prenent com a 100 la mitjana de l'índex de capacitat econòmica familiar (ICEF) de la ciutat de Barcelona, Ciutat Vella se situaria a la cua dels districtes amb un valor aproximat de 65, mentre que la mitjana del Casc Antic seria d'uns 70. L'evolució dels indicadors ha estat netament positiva en els darrers 20 anys. Tanmateix, l'evolució no ha estat uniforme, trobant-se condicions molt diferents entre les pròpies zones del Casc Antic. Tornant a l'ICEF, els valors anirien des dels prop de 100 a la zona del Palau de la Música fins als poc més de 60 de la del Mercat de Santa Caterina.

Això es correspon amb la percepció, detectada durant el procés de participació del Diagnòstic, de la convivència de dos mons, un d'elevat poder adquisitiu i un proper

⁵ Els Casals de Barri, segons descriu l'Ajuntament de Barcelona a la seva pàgina web, són equipaments “d'actuació en un barri en concret, de caràcter popular, amb finalitats culturals i recreatives semblants als Centres cívics. Majoritàriament estan gestionades per associacions del propi barri” (Font: www.bcn.cat/casalsdebarri).

a les condicions de pobresa. Aquesta percepció sovint es tradueix en la delimitació d'una "frontera" –simbolitzada pel carrer Princesa- que separaria dues realitats socioeconòmiques: la dels sectors de Sant Pere i Santa Caterina per una banda i de la Ribera-Born per l'altra." (Martín, 2007:29)

La paradoxa però rau en que actualment s'estan organitzant diferents moviments veïnals hereus de les mobilitzacions crítiques envers la reforma dels anys 2000, fruit del la gran quantitat d'activitats d'oci, comercials i de lleure turístiques que s'estan donant al territori. Aquests moviments veïnals denuncien que les diferents estratègies municipals que en el seu dia van donar un impuls atractiu als barris, ara els estan conduint a convertir-se en un aparador o un parc temàtic totalment dedicat al turisme. Des del nostre punt de vista, aquesta massificació turística es fa evident amb els nombrosos apartaments turístics⁶ existents i que fan un flac favor al teixit social i veïnal força fragmentat del Casc Antic.

A mode de síntesi d'aquesta evolució social que ha patit el barri en la seva història arribem a la conclusió que, fruit de els canvis socioeconòmics que ha patit el barri ens els últims cent anys i amb les grans transformacions urbanístiques que ha rebut una gran part del barri l'última dècada, el veïnat dels barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera és molt canviant i heterogeni igual que ho és el territori. Per tant, la participació veïnal entesa des d'un sentit ampli, sense entrar a valorar els nivells de participació, també ho és malgrat existeixin més de 100 entitats associatives.

El gruix d'aquestes entitats (associacions i fundacions) són del Tercer Sector i van constituir-se o establir-se al barri durant la dècada dels 90, l'època de les grans inversions socials al territori. Només una petita part són associacions ciutadanes o veïnals que duguin a terme projectes de caire comunitari o amb una finalitat de millora del territori. Aquests projectes estan majoritàriament centrats en col·lectius de persones concrets (immigració, infància, gent gran...) i no pas tan en la construcció veïnal o en uns objectius globals dirigits a la comunitat.

⁶ Segons les dades de l'informe "Anàlisi del sector de l'allotjament turístic publicat" publicat l'any 2009 pel Pla Estratègic de Turisme de la Ciutat de Barcelona (depenent de l'Ajuntament) als barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera existien un total de 192 habitatges d'ús turístic (que suposen un 28'1% dels que hi ha a tot Ciutat Vella) i s'estima que n'hi ha més de 400 d'il·legals.

Els únics projectes que s'acosten més a una dimensió de dinamització comunitària són de caire puntual i relacionats amb festivitats com el Carnaval o la Festa Major del barri, així com el del Casal de Barri del Pou de la Figuera que, encara immers en un llarg procés de negociació entre l'Ajuntament i diverses entitats, ha esdevingut un espai comunitari obert al barri i pròximament gestionat per una comissió gestora constituïda per un conjunt d'entitats del barri.

5.3 LA PARTICIPACIÓ COMUNITÀRIA AL CASC ANTIC

Entenent la participació activa des del sentit complex que dóna Novella (2010) al concepte de *civisme actiu/passiu* de Galais (2008), on les ciutadanes no es poden classificar com a actives o passives sinó que aquesta postura és gradual i canviant segons diferents elements circumstancials i contextuals, podem afirmar que la participació està fortament influenciada per la realitat socioeconòmica del territori on es desenvolupa. Concretament aquest és un territori fortament afectat en les últimes dècades per diversos plans urbanístics i comercials que, malgrat han permès aturar una espiral de degradació social, es veuen com una de les principals causes, sinó la principal, de la fragmentació que actualment pateix el barri (sensació extreta de l'entrevista amb els professionals del Casal de Barri i compartida per la majoria dels entrevistats) i, en conseqüència, del tipus de participació que s'hi dóna.

Des de finals del 2007 fins el 2012 ha existit un Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC) que vertebrava les diferents xarxes de treball del barri, però amb la seva recent desaparició sembla que aquestes xarxes s'han tornat difuses o fins i tot inexistents. Malgrat això existeixen iniciatives de caire temporal que denoten una voluntat comunitària latent, en especial amb la Festa Major del barri.

La Festa Major, encara que pugui semblar una activitat frívola o buida de contingut socioeducatiu, és un magnífic exemple com a projecte comunitari, malgrat la seva temporalitat concreta i més aviat curta. A més a més, és un exemple que fa visible aquesta fragmentació veïnal ja que des de fa més de 25 anys que es duen a terme diferents festes majors pràcticament simultànies al barri. Últimament se'n feien dues organitzades cadascuna d'elles per diferents entitats del barri: l'una liderada per l'Associació de veïns i veïnes del Casc Antic amb un caire més reivindicatiu envers la millora del barri i, l'altre, per l'ateneu Centre sant Pere apòstol amb un caire més cultural-tradicional. Actualment, per una voluntat compartida entre aquestes dues entitats i, sobretot, per una forta aposta mediatra del Districte, s'està planificant una programació conjunta i consensuada per la Festa Major del 2013, treballant de forma

col·laborativa i coordinada amb un bon gruix d'entitats i grups del territori, aglutinant d'aquesta manera els dos fronts participatius esmentats i fent una única festa.

El grup organitzador d'aquesta festa o Comissió de festes està formada per diverses entitats i grups del barri, alguns dels serveis i equipaments i pel Districte. És una comissió oberta on cadascun dels grups participants aporta unes activitats per a desenvolupar durant els dies de la festa que es coordinen a nivell de programació horària i temàtica amb la resta d'activitats proposades a través de la figura del Coordinador de la Festa Major i de les reunions periòdiques que fa la Comissió, que és on rauen les decisions.

Un altre activitat que es duu a terme al barri de forma cooperativa entre diferents agents és la rua de carnaval, anomenada Carnavallassu. Altre cop ens trobem amb una acció comunitària de temporalitat limitada però que es repeteix des del 2009. Aquest projecte es basa en una rua de carnaval oberta a la participació veïnal que compta amb grups musicals i diferents comparses formades per entitats del barri. A més a més, té una dimensió territorial més àmplia ja que abraça també el veí barri Gòtic, trencant amb la frontera urbana que suposa la Via Laietana.

L'aspecte que considerem més destacable d'aquest projecte és que neix de la voluntat de dues entitats juvenils del barri per fer una rua de carnaval i, en relativament molt poc temps, ha esdevingut un acte molt participat i que any rere any creix tant en ciutadans que es disfressen i se sumen a la rua com, sobretot, en el grup organitzador, que en l'última edició comptava amb set entitats d'entre les quals no hi participa el Districte, és a dir, el suport tècnic de l'administració és relatiu.

Malgrat aquestes activitats, el projecte que esdevé o probablement hauria d'esdevenir com a pal de paller de la dinamització comunitària del Casc Antic és el Casal de Barri del Pou de la Figuera, un equipament que neix d'un procés reivindicatiu envers l'abandonament del solar on es troba aquest i de l'oposició a les transformacions urbanístiques que impulsa l'Ajuntament al barri.

6. METODOLOGIA

Amb aquest TFG es pretén descriure i comprendre què s'entén, de quines maneres s'articula i quins són els avantatges i dificultats que presenta el treball en xarxa en l'àmbit comunitari. Aquest interès sorgeix de la dificultat de la posada en marxa d'un projecte comunitari concret que tenia com a finalitat construir una xarxa de col·laboració entre un seguit d'entitats que duen a terme la mateixa tasca dins el mateix territori.

El fet de detectar diferents elements que preveïen inviable una relació de cooperació en les circumstàncies existents van dur-nos a plantejar els per què d'aquella sensació i a investigar quins són els elements que calen per construir i mantenir una xarxa, és a dir, quins són els elements clau del treball en xarxa en l'àmbit comunitari.

6.1 FONAMENTACIÓ DE LA INVESTIGACIÓ:

Un cop acotat el tema i la problemàtica a investigar cal dissenyar la forma i la seqüència per esbrinar aquests elements clau. Situant-nos en un **paradigma interpretatiu** ja que volem descriure i entendre un fenomen socioeducatiu definim, a partir de les consideracions de Bisquerra (2004), que la metodologia de l'estudi serà una **metodologia explicativa-causal**, per tant, **qualitativa**. Ho entenem d'aquesta manera perquè la investigació que volem dur a terme respon a una finalitat explicativa: pretén analitzar aspectes de causa i explicar un fenomen a partir de la recollida d'informació qualitativa d'experiències pràctiques reals.

L'enfocament qualitatiu de la investigació ens permetrà abordar en profunditat el tema d'estudi en les experiències concretes que analitzem. Per tant, no obtindrem uns resultats generalitzables però sí força orientadors a nivell d'antecedent a l'hora de construir una xarxa de treball comunitari (ja sigui construint-la de zero o entenant-ho com un procés de construcció constant i de maduració en una xarxa existent).

Per donar més rigor a aquest estudi d'acord amb la magnitud de l'àmbit i el marc temporal que ofereix el TFG, s'ha acotat la recerca a un barri concret de Barcelona perquè aquesta ciutat representa la zona urbana amb més quantitat i diversitat de projectes i plans comunitaris. L'elecció del barri ha estat per motius de facilitat d'accés i contacte entenant que aquesta recerca té una temporalitat molt curta. Més endavant, en l'apartat Caracterització de la mostra i entrada en l'escenari, presentarem quina és la mostra per a realitzar l'estudi i els criteris que s'han seguit per a triar-la.

6.2 OBJECTIUS

Els objectius que es marquen a l'hora de desenvolupar aquest TFG i la recerca que suposa són de caire analític ja que pretenen contrastar i complementar la forma com es planteja a nivell teòric el treball en xarxa en l'àmbit comunitari a partir de l'anàlisi de la realitat pràctica de les experiències d'un territori concret.

Per tal de sistematitzar el procés de recerca hem formulat un seguit d'objectius clars, concrets i concisos per assolir al llarg de la nostra investigació. Aquests objectius ens permeten acabar de dimensionar el nostre TFG ja que ens acoten el camp d'estudi que, juntament amb l'àmbit territorial que li hem assignat, ens permeten conceptualitzar l'objecte d'estudi.

L'objectiu general de la investigació que presentem amb aquest TFG és el de:

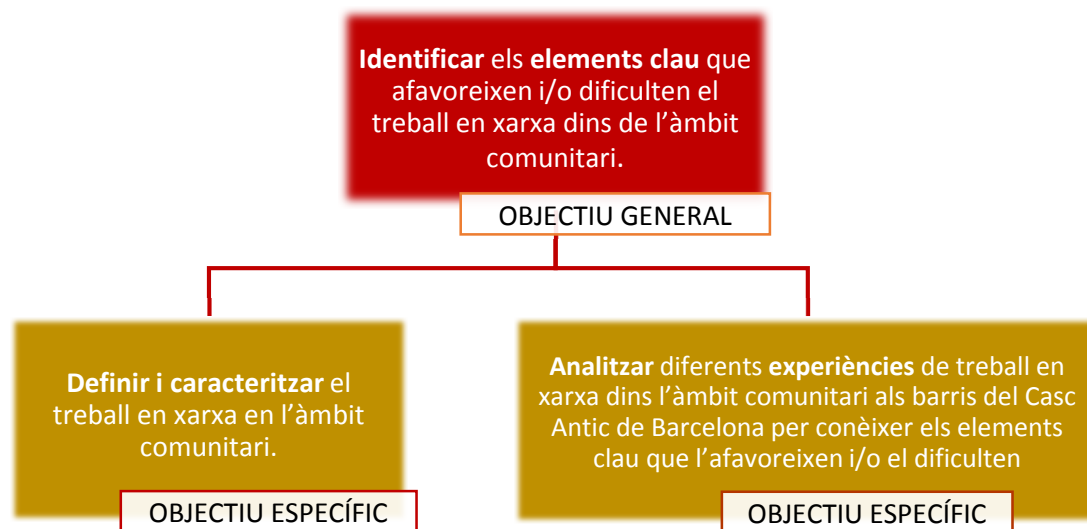
1.- Identificar els elements clau que afavoreixen i/o dificulten el treball en xarxa dins de l'àmbit comunitari: entenent que hi haurà factors externs i interns a la xarxa que afectaran al funcionament d'aquesta. El fet de conèixer-los ens permetrà donar una base teòrica sobre de la qual se'n podrà beneficiar qualsevol professional i xarxa de treball comunitària.

Per tal d'assolir aquest objectiu hem formulat dos objectius específics que caldrà treballar per separat per finalment, de les conclusions que se'n treguin en l'assoliment de cadascun, poder construir les conclusions del treball pròpiament dit i, per tant, l'assoliment de l'objectiu general.

1.1.- Definir i caracteritzar el treball en xarxa en l'àmbit comunitari: ja que ens caldrà saber què és i com és el treball en xarxa abans d'identificar-ne els elements clau. Aquest és un objectiu que ens donarà la base teòrica per a formular les conclusions de tot el treball.

1.2.- Analitzar diferents experiències de treball en xarxa dins l'àmbit comunitari als barris del Casc Antic de Barcelona i conèixer els elements clau que l'afavoreixen i/o el dificulten: això ens permetrà conèixer de primera mà la realitat de diferents processos comunitaris basats en el treball en xarxa a través de la seva documentació i del contacte amb els seus protagonistes.

A mode de resum, presentem el gràfic 1 on podem copsar els diferents objectius i com es relacionen:

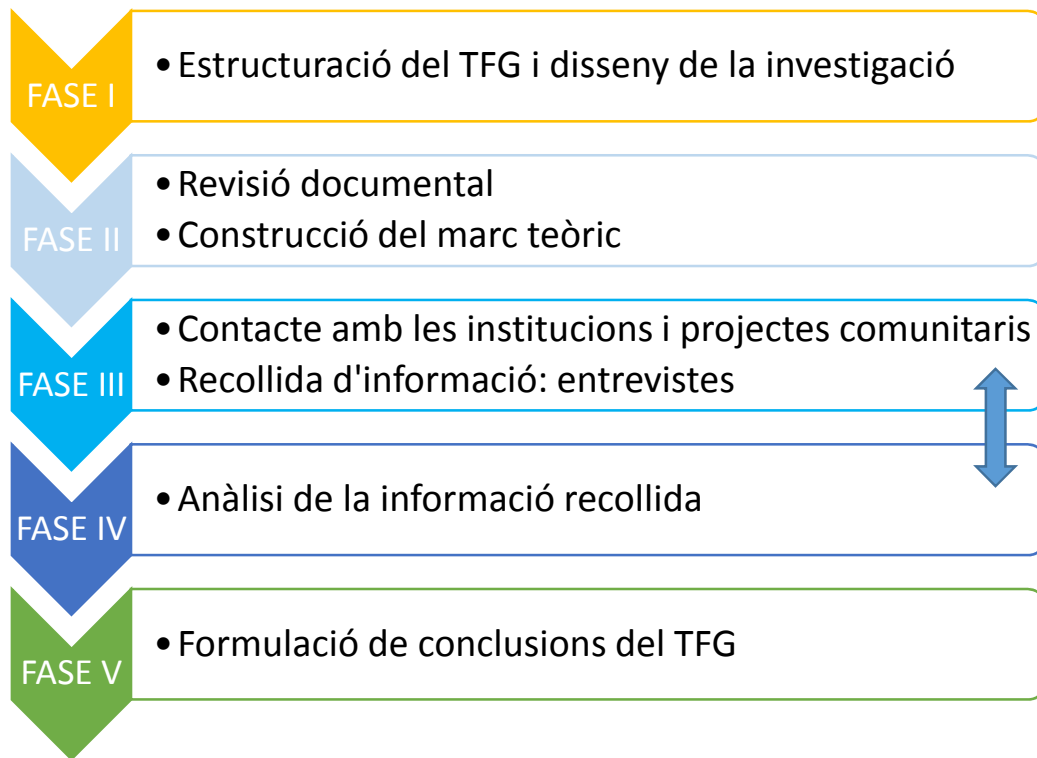
Gràfic 1. Objectius general i específics

6.3 FASES DE LA INVESTIGACIÓ

La investigació que presentem està basada en una seqüència o un seguit de fases que, a nivell general, ens permeten recopilar informació per conèixer el marc teòric on centrem l'estudi per posteriorment fer un treball sobre el terreny i extreure'n unes conclusions argumentades.

En el cas concret d'aquest TFG s'ha estructurat a partir de cinc fases diferenciades: la primera podríem incloure-la en una fase més inicial o de disseny on es planteja el problema a estudiar i la metodologia per abordar-la; la segona, tercera i quarta fase concentren el desenvolupament de la investigació pròpiament dit amb l'aproximació a tot allò que engloba el problema a estudiar i l'entrada a l'escenari per tal de realitzar una anàlisi de la realitat on aprofundir en els elements teòrics i pràctics; la cinquena fase suposa el tancament de la investigació a partir de la triangulació de totes les dades teòriques plantejades amb totes les informacions recollides, fent així una anàlisi dels resultats i dur a terme la formulació de conclusions envers la problemàtica estudiada.

Per tal de copsar de forma ràpida i general quina és aquesta planificació hem elaborat el següent gràfic:

Gràfic 2. Fases de la investigació

A continuació descrivim les diferents fases del TFG per tal d'aprofundir en el per què de l'existència de cadascuna d'elles que, com es pot apreciar al gràfic 2, formen un procés bàsicament lineal amb alguna alteració ja que les fases III i IV es retroalimenten entre elles per l'efecte bola de neu de les diferents fonts d'informació, que amplien el coneixement sobre el context, i per un major aprofitament del temps.

Fase I – Estructuració del TFG i disseny de la investigació: Aquesta fase engloba tot el procés d'inici del TFG, des de la primera intenció de dissenyar un projecte d'introducció del treball en xarxa entre unes entitats concretes del Casc Antic que desenvolupen la mateixa tasca fins a la reformulació d'aquest i el disseny de la investigació en que s'ha convertit aquell TFG. Una investigació que sorgeix de les dificultats de la posada en marxa del projecte i es reconverteix en una anàlisi dels elements que determinen el treball en xarxa. Partint de la identificació del

problema a analitzar es formulen els objectius i es planteja la metodologia a seguir per tal de dur a terme la recerca.

Fase II – Revisió documental i Construcció del marc teòric: En aquesta fase s’inicia el gruix del TFG conjuntament amb la tercera i la quarta fase que és on es duu a terme tota la recollida d’informació per tal d’aconseguir unes conclusions que possibilitin l’objectiu general de la investigació. Concretament en aquesta fase és on es construeix el marc teòric que guiarà la investigació a partir de l’anàlisi de les aportacions de diferents autors.

Fase III – Contacte amb institucions i projectes comunitaris i Recollida d’informació (entrevistes): Amb aquesta fase s’obre l’espai de contacte amb el context a través de la cerca dels projectes i institucions comunitàries que duen a terme la metodologia del treball en xarxa per tal de realitzar entrevistes a les persones representants d’aquestes xarxes i obtenir informació de la realitat pràctica.

Fase IV – Anàlisi de la informació recollida: A mida que anem recollint la informació anem analitzant el contingut de les entrevistes categoritzant-lo per tal de poder-ho triangular amb la resta d’entrevistes i extreure’n les primeres idees. Aquesta fase arriba a ser simultània amb l’anterior per aprofitar més el temps i avançar feina a mida que es van tenint entrevistes fetes.

Fase V – Formulació de les conclusions del TFG: A partir del buidatge de les entrevistes i en contrast amb el marc teòric formulem en aquesta fase les conclusions a les que arriba la nostra investigació i amb les que es caracteritza el treball en xarxa tot identificant-ne els elements clau que el determinen.

6.3.1 CRONOGRAMA

Per tal de visualitzar les tasques principals que suposen cadascuna de les fases i la calendarització amb les que s’han planificat hem dissenyat el següent cronograma on de forma ràpida es pot copsar l’evolució de la nostra investigació.

CRONOGRAMA											
											ANYS 2012 - 2013
NÚM.	TASCA	SET	OCT	NOV	DES	GEN	FEB	MARÇ	ABRIL	MAIG	JUNY
1	Conceptualització de la idea										
2	Disseny del TFG (projecte comunitari de treball en xarxa)										
3	Redisseny del TFG (investigació d'elements clau del treball en xarxa)										
4	Cerca i anàlisi documental										
5	Contacte amb els projectes i institucions per les entrevistes										
6	Fer les entrevistes										
7	Buidatge de les entrevistes										
8	Redacció del TFG										
9	Lliurament TFG										
10	Preparació presentació										

Taula 1. Cronograma de les principals tasques del TFG

6.4 TÈCNIQUES DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

Pel tipus d'investigació i, sobretot, per l'objectiu que pretén, es determinen com a tècniques de recollida d'informació principals **la recerca documental** per la formulació d'un marc teòric i **l'entrevista individual** per conèixer com s'articula el marc teòric en experiències reals. Amb aquestes dues fonts d'informació podrem teoritzar la praxis del treball en xarxa dins l'àmbit comunitari. A més a més també es contempla **l'observació no-estructurada** com a tècnica intrínseca al procés d'entrada a l'escenari que ens permet l'ampliació i constatació del marc contextual.

Aquesta observació no-estructurada o simple (Ander Egg, 1995) ens permet explorar el context sense partir de cap sistematització de dimensions a analitzar sinó que parteix de la pròpia presència en l'escenari. És cert que es basa en anàlisis força subjectius però ens permet una millor contextualització dels fenòmens que paral·lelament s'estan investigant.

La recerca documental d'articles, estudis i literatura respon a com es concep a nivell teòric el treball en xarxa dins l'àmbit comunitari i quines potencialitats i amenaces presenta o pot presentar. És a dir, la mateixa informació que a priori volem conèixer de les experiències reals però dins l'àmbit acadèmic per tal de tenir elements de contrast i constatació a l'hora d'identificar els elements clau del treball en xarxa comunitari.

Per tal d'ampliar la mirada conceptual i contextual s'han dut a terme dues **entrevistes informals**: la primera amb una professional que forma part del Col·lectiu de Professionals del Treball Comunitari basada en una conversa entorn als elements clau del treball en xarxa en l'àmbit comunitari. Amb aquesta conversa es pretén aportar informació tant en el marc teòric com en la investigació més de la praxis, per tal d'aprofundir, des d'una mirada tècnica i externa al territori, en les conclusions que sorgeixen del treball; l'altra entrevista informal que s'ha realitzat ha estat a una professional que treballa al Casal de Barri, un equipament que té una finalitat comunitària dins propi territori. En aquest cas la conversa a girat entorn a la funció que té el propi equipament i, sobretot, a les potencialitats i dificultats que presenta el territori a l'hora de treballar en xarxa.

Aquesta tècnica d'entrevista oberta ens permet establir una conversa envers unes dimensions molt concretes molt més profunda que una entrevista més estructurada perquè possibilita a l'entrevistada poder construir el seu propi discurs a partir dels elements que considera més significatius.

Amb la resta d'actors que formen part de la mostra s'han dut a terme unes entrevistes amb un plantejament més concret que ens han permès recopilar diferents elements qualitatius de la realitat de cadascuna de les xarxes on participen. Aquestes **entrevistes** són **semiestructurades**, és a dir, que es basen en un guió prèviament planificat per acotar la conversa a aquella informació més rellevant per l'estudi però amb unes preguntes que permetin una resposta oberta per part de l'entrevistada i que permetin a l'entrevistadora adaptar-ne la formulació i la seqüència segons el moment de la conversa. D'aquesta manera, l'entrevista ens permet construir una idea global envers les aportacions de l'entrevistada i, en conseqüència, un aprofundiment i teorització sobre els aspectes subjectius del tema.

Amb aquest tipus d'entrevista es busca aprofundir en aquelles dimensions que les persones entrevistades determinen com a clau i poder extreure'n unes conclusions vàlides i argumentades per aportar una explicació real sobre el fenomen.

L'objectiu que pretenen és conèixer com és el treball en xarxa en diferents experiències comunitàries. Aquest objectiu s'ha formulat a partir d'un seguit de dimensions que construeixen el significat que li atorguem en coherència amb la investigació, unes dimensions que es centren en determinar:

- Quina és la visió personal i de la institució envers al treball en xarxa.
- Si el treball en xarxa és una metodologia que s'aplica realment en aquella experiència concreta de forma conscient o inconscient.
- De quines maneres s'articula o es materialitza el treball en xarxa al projecte o projectes de l'experiència.
- Quins són els avantatges i les dificultats que genera el fet de treballar en xarxa en aquella experiència en concret.
- Què identifica com a elements clau que afavoreixen i/o dificulten el treball en xarxa en base a la seves experiències.

A partir d'aquest objectiu i les seves dimensions podem estructurar el guió que ens permet conduir l'entrevista per tal de recollir el màxim d'informació. Per a fer-ho hem elaborat una graella (veure Taula 2) on definim les diferents categories de cada dimensió i les diferents qüestions a traslladar a la persona entrevistada. El fet de definir les categories ens permet

elaborar les diferents preguntes de l'entrevista d'una forma concisa i concreta, unes preguntes que potser no traslладem en la seva totalitat a totes i cadascuna de les entrevistes però que ens permeten tenir sempre present tot allò que volem conèixer.

A partir de la graella de categories establim el guió de l'entrevista⁷ amb les preguntes que traslладem durant l'entrevista a partir d'un ordre lògic basat en la coherència amb el tema seguint un fil conductor entre preguntes, i en la fluïdesa de la conversa evitant preguntes repetitives.

OBJECTIU	DIMENSIÓ	CATEGORIA	PREGUNTA
CONÈIXER COM ÉS EL TREBALL EN XARXA EN L'ÀMBIT COMUNITARI	Visió del treball en xarxa	Definició	• Què és el treball en xarxa?
		Metodologia	• Es contempla com a metodologia de treball necessària a la institució?
	Existència de treball en xarxa	Aplicació real	• Apliqueu el treball en xarxa en alguns dels vostres projectes?
		Existència	• En quines xarxes de treball participeu?
		Agents implicats	• Amb quins agents us coordineu?
		Causalitat	• Perquè es treballa en xarxa? • Què us ha portat a treballar en xarxa amb aquests agents?
		Finalitat	• Què pretenen aquestes xarxes?
	Com s'articula el treball en xarxa	Orígens	• Com han sorgit les xarxes de treball?
		Construcció	• Estan formades pels mateixos agents des del principi? • S'hi ha anat afegint de nous? • S'han retirat alguns? • Per què?

⁷ Podeu consultar el guió de les entrevistes a l'apartat 15.1 dels Annexos

		Coordinació	• Com es coordina el treball? • Quines tècniques de coordinació utilitzeu?
		Durada	• Com es planifiquen les accions? • Com es planifiquen les xarxes temporals? (si existeixen) • En base a què es determina la temporalització de les accions?
		Ritmes de treball	• Com es determinen els ritmes de treball? • Existeix algun element que determini el ritme?
		Estratègies metodològiques	• Com es prenen les decisions? • Quines accions s'utilitzen per adaptar els ritmes? • Com es defineixen les responsabilitats?
		Avaluació	• S'avalua el treball en xarxa en la pròpia xarxa? • Com s'avalua? • Es veu com un procés de construcció i maduració?
	Avantatges del treball en xarxa	Aportacions	• Què t'aporta el treball en xarxa com a professional? • Què aporta el treball en xarxa a la institució? • Què aporta el treball en xarxa al territori? • Quins elements es veuen reforçats amb el treball en xarxa? (comunitaris, professionals, personals...) • Què permet treballar com a metodologia a nivell educatiu?
	Dificultats del treball en xarxa	Exigències	• Què reclama el treball en xarxa com a professional? • Què reclama el treball en xarxa a la institució?

			• Què reclama el treball en xarxa al territori? • Quins elements es veuen debilitats amb el treball en xarxa? (comunitaris, professionals, personals...) • Què reclama treballar com a metodologia a nivell educatiu?
	Elements clau del treball en xarxa	Elements que l'afavoreixen	• Quins elements afavoreixen el treball en xarxa? • En quina mesura són necessaris aquests elements? • Què es fa perquè estiguin presents?
		Elements que el dificulten	• Quins elements dificulten el treball en xarxa? • En quin grau són presents aquests elements? • Com s'integren i es treballen? • Com es gestionen perquè interfereixin el mínim possible?

Taula 2. Graella de categories i dimensions de l'entrevista

6.5 CARACTERITZACIÓ DE LA MOSTRA I ENTRADA A L'ESCENARI

La mostra utilitzada per dur a terme aquesta investigació és una **mostra intencional** (Bisquerra *et al.*, 2004: 148) ja que no intervé cap tècnica probabilística sinó que s'han anat a cercar subjectes concrets considerats experts en el tema. Aquests subjectes són professionals i voluntàries que participen en diferents projectes o activitats comunitàries que basen la seva metodologia de treball en la xarxa.

L'accés a aquests subjectes i, per tant, l'entrada a l'escenari on dur a terme la investigació és diversa. En alguns casos està propiciat per antigues col·laboracions personals en les institucions i entitats d'on són treballadores o voluntàries les persones entrevistades i en d'altres, en canvi, és per la voluntat expressa de contactar amb la xarxa en concret. En tots els casos es realitza el contacte perquè s'han considerat actors rellevants dins l'àmbit i la temàtica i, per tant, unes fonts d'informació estratègiques per poder dur a terme una anàlisi rigorosa.

Els **criteris** amb els que s'ha determinat la mostra per a realitzar l'estudi són:

- Participació activa com a professional o voluntària en una experiència de treball en xarxa comunitària.
- Experiència de treball en xarxa comunitària amb un sol projecte (durada concreta de la xarxa).
- Experiència de treball en xarxa comunitària amb diversos projectes (llarga durada o permanent de la xarxa).
- Projectes comunitaris amb impacte en el territori a nivell de dinamització comunitària.
- Diferents experiències de treball en xarxa comunitàries dins d'un mateix territori.
- Accessibilitat als referents.

Un cop determinats els criteris per la tria de la mostra i de cercar diferents experiències que es corresponguin amb aquests hem escollit un seguit d'institucions per iniciar el contacte i realitzar diferents entrevistes amb responsables i/o participants dels projectes:

- Coordinadora de la Festa Major del Casc Antic, pel projecte *Festa Major del Casc Antic*.
- Casal del Pou de la Figuera, per ser un equipament comunitari.
- Col·lectiu de Professionals del Treball Comunitari, per obtenir una mirada tècnica des dels professionals de l'àmbit.
- Projecte *Carnavalassu*, perquè es basa en el treball en xarxa.
- Associació de Joves del centre, pel projectes *Carnavalassu* i *Festa Major del Casc Antic*.

6.6 ANÀLISI DE LA INFORMACIÓ

Per tal de fer el buidatge de les entrevistes s'ha dut a terme una codificació de les respostes de cada pregunta a partir de la graella de categories i dimensions que hem vist en l'apartat de

Tècniques de recollida d'informació. Per tal de fer aquesta relació, un cop transcrites les entrevistes, es codifiquen cadascuna de les dimensions i cadascuna de les categories de tal manera que, d'una forma visual i ràpida, ordenem els continguts de cadascuna de les respostes.

La codificació utilitzada per l'anàlisi de les entrevistes ha estat la següent (taula 3):

DIMENSIÓ	DIMENSIÓ CODIFICADA	CATEGORIA	CATEGORIA CODIFICADA
Visió del treball en xarxa	(VisTX)	Definició	(VisTX/Def)
		Metodologia	(VisTX/Met)
Existència de treball en xarxa	(ExisTX)	Aplicació real	(ExisTX/Apl)
		Existència	(ExisTX/Ex)
		Agents implicats	(ExisTX/Ag)
		Causalitat	(ExisTX/Caus)
		Finalitat	(ExisTX/Fin)
Com s'articula el treball en xarxa	(ComArtTX)	Orígens	(ComArtTX/Orig)
		Construcció	(ComArtTX/Constr)
		Coordinació	(ComArtTX/Coord)
		Durada	(ComArtTX/Durad)
		Ritmes de treball	(ComArtTXRitm)
		Estratègies metodològiques	(ComArtTX/Estratg)
		Avaluació	(ComArtTX/Aval)
Avantatges del treball en xarxa	(AvantTX)	Aportacions	(AvantTX/Aport)
Dificultats del treball en xarxa	(DificTX)	Exigències	(DificTX/Exigen)
Elements clau del treball en xarxa	(ElemClauTX)	Elements que l'afavoreixen	(ElemClauTX/Afav)
		Elements que el dificulten	(ElemClauTX/Dif)

Taula 3. Codificació de dimensions i categories

A partir d'aquestes codificacions identifiquem el contingut de les respostes i procedirem a fer la comparativa d'anàlisi entre totes les entrevistes. Gràcies a aquest sistema podem agrupar la informació qualitativa que hem recollit i desenvolupar-ne el buidatge general dimensió per

dimensió per tal de respondre l'objectiu que ens havíem marcat a l'hora de pensar les entrevistes.

A més a més, com s'han dut a terme dues entrevistes informals, hem confeccionat una taula (taula 4) per tal d'orientar la conversa i, sobretot, per fer-ne el buidatge de forma acurada amb el tipus d'informació obtinguda amb aquesta tècnica, organitzant les aportacions rellevants en relació als temes tractats. Els temes de base per iniciar la conversa són els que apareixen a la taula 4 però fruit de la naturalesa d'aquests tipus d'entrevistes, aquests han anat transformant-se en el transcurs de la conversa cap a allò que consideràvem més rellevant en relació al context professional de l'entrevistada i, per descomptat, a la pròpia conversa.

TEMA	APORTACIONS
El treball en xarxa en l'àmbit comunitari.	
Potencialitats del treball en xarxa.	
Dificultats del treball en xarxa.	

Taula 4. Buidatge de l'entrevista informal

7. ANÀLISI DE LES INFORMACIONS OBTINGUDES

En aquest apartat es redacta l'anàlisi de la informació recollida a través de les entrevistes formals a partir d'una taula matriu⁸ relacionant les diferents dimensions i categories amb les aportacions de les persones entrevistades. També hem realitzat unes taules⁹ de buidatge de les entrevistes informals per tal d'identificar les aportacions més significatives pel nostre estudi.

Per a desenvolupar l'anàlisi pròpiament dit s'exposen les informacions a partir de les dimensions en que s'estructuraven les entrevistes i que s'exposen a la taula. D'aquesta manera ens permet una identificació clara de les dades més significatives per a la nostra investigació.

A part del contacte directe amb la mostra, l'entrada al context per dur a terme les diferents entrevistes ens ha permès realitzar una observació no-estructurada que ens aporta informació per complementar i a contextualitzar les conclusions que es desprenen de la triangulació de totes les dades recollides. A partir d'aquesta petita observació podem incorporar una nova dimensió d'anàlisi a les definides a la taula 2 de l'apartat de Tècniques de recollida d'informació, dins de la metodologia.

Elements del context: petita observació
Visió i existència del treball en xarxa
Articulació del treball en xarxa
Avantatges, dificultats i elements clau del treball en xarxa

Taula 5. Dimensions per l'anàlisi de la informació

Amb tot ens podem fer una idea clara i visual de com és el treball en xarxa en els projectes comunitaris que es duen a terme als barris del Casc Antic de Barcelona i que es basen en la xarxa com a metodologia de treball.

⁸ La taula matriu del buidatge de les entrevistes formals es troba a l'apartat 14.3 dels Annexos.

⁹ Les taules amb el buidatge de cadascuna de les dues entrevistes informals dutes a terme es troben a l'apartat 14.4 dels Annexos.

7.1 ELEMENTS DEL CONTEXT: PETITA OBSERVACIÓ

A partir de totes les entrevistes dutes a terme i del treball de carrer que ha suposat l'entrada a l'escenari hem pogut detectar, a mode d'observació, diferents elements del context que poden influir en els aspectes que preteníem analitzar.

Observem que, com a xarxes de treball amb un plantejament comunitari només s'estan duent a terme de forma regular **dues experiències** que de caràcter temporal ("amb la desaparició del PDC potser s'han trencat les xarxes o el que les mantenia", E3-Professional). Aquestes dues xarxes tenen com a finalitat l'organització i desenvolupament cadascuna d'una activitat de barri, oberta i participativa: la Festa Major del Casc Antic dels barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera (FM) i, per altra banda, el Carnavalassu.

Hem detectat que la **xarxa comunitària està força debilitada** i que existeix certa tensió al territori fruit d'esdeveniments passats ("el barri està molt fragmentat i ha patit abusos urbanístics greus que han minat molt la relació entre algunes entitats i l'ajuntament i entre algunes entitats", E3-Professional), a més a més, una altra possible causa d'aquest aparent estancament comunitari s'atribueix a la recent desaparició del Pla Integral del Casc Antic (PICA) i del PDC, que depenia d'aquesta institució ("amb la desaparició del PDC potser s'han trencat les xarxes o el que les mantenia" E3-Professional). Malgrat tot, existeix una relació en una mena d'estat de letargia ja que "és fàcil trobar i contactar amb tothom i molta predisposició de treballar en xarxa per activitats concretes" (E3-Professional) així que hem centrat tota la investigació en aquestes dues xarxes.

Observem que hi ha dues entitats que formen part de totes dues xarxes que són l'Associació de Joves del Centre i el Centre Sant Pere Apòstol i, en concret, que l'Associació de Joves del Centre és un dels agents incitadors i creadors d'ambdues xarxes com podem veure en les aportacions de l'entrevistada E2-Professional i d'E4-Voluntari. Aquestes ens expliquen respectivament que l'origen de la xarxa de FM sorgeix "farà uns quatre o cinc anys mitjançant dues entitats: Centre Sant Pere Apòstol i Ass. Juvenil de Joves del Centre" i que l'origen de la xarxa de Carnavalassu "es va iniciar amb l'Associació Sambao i nosaltres (Joves del Centre)".

7.2 VISIÓ I EXISTÈNCIA DEL TREBALL EN XARXA

Entrant més en concret a les pròpies xarxes existents al territori observem que, en referència a la visió que tenen sobre el treball en xarxa, a totes dues es contempla la metodologia com quelcom **imprescindible i necessari** per dur a terme la tasca que realitzen però aquesta intencionalitat va lligada a la **inconsciència d'algunes de les seves participants**. És a dir, es concep com a necessari treballar de forma coordinada ja que totes les entrevistades coincideixen en entendre que estan duent a terme una metodologia de treball basada en la “participació” (E2-Professional), compartint “el poder i les responsabilitats” (E4-Voluntari) i fent-ho de “forma coordinada, per tal de millorar (...) augmentant la qualitat” (E5-Voluntari) però sense ser plenament conscients en alguns casos que això que fan és treball en xarxa (“mai ens hem plantejat com treballem”, E4-Voluntari). Tot i això, ja sigui d’una forma més o menys conscient, afirmen que en aquestes dues xarxes s’aplica realment aquesta metodologia de treball.

Aquesta sensació de consciència-inconsciència també es comenta amb l’entrevistada E1-Professional, concretament remarcant que “molts cops es veu (el treball en xarxa) com una tècnica de professionals”.

7.3 ARTICULACIÓ DEL TREBALL EN XARXA

Els orígens de les dues xarxes són lleugerament diferents: mentre que la xarxa del Carnavallassu neix lligada a la pròpia activitat que organitzen perquè des de la primera edició ha anat sumant participants (“en cap moment ens hem plantejat: anem a fer una xarxa; sinó que el que ens plantejem és: anem a fer una activitat”, E4-Voluntari), la xarxa de la FM es crea per millorar la manera d’organitzar quelcom que ja s’estava fent anteriorment. Són dues de les entitats que estaven dins del projecte les que proposen el canvi a aquesta metodologia més participada i cooperativa (“va sorgir farà uns quatre o cinc anys mitjançant dues entitats: Centre Sant Pere Apòstol i Ass. Juvenil de Joves del Centre”).

En tots dos casos són unes xarxes formades per grups heterogenis de **persones voluntàries i professionals** provinents d’entitats diverses, d’equipaments i de la pròpia administració però amb una dimensió diferent ja que la xarxa de FM està formada per “un total d’entre 50 i 65 agents” (E2-Professional) i la de Carnavallassu per “7 o 8 entitats” (E4-Voluntari).

El **plantejament metodològic** i la seva articulació és similar i de caràcter temporal. En la primera existeix una figura de coordinació que té una finalitat mediatra i aglutinadora de la informació generada pel treball que desenvolupa la xarxa i que està formada per participants de la pròpia xarxa. En la segona, probablement per la seva dimensió més reduïda, no contempla aquesta figura i té un caràcter on “és tot molt informal” (E4-Voluntari). Malgrat aquest element diferenciador el funcionament és bastant similar i es basa en reunions periòdiques: “reunions periòdiques per a coordinar-nos” (E5-Voluntari), “reunions periòdiques repartint tasques” (E4-Voluntari); i en preses de decisions que busquen el consens o la majoria àmplia (“quasi totes les decisions ens prenen per consens”, E2-Professional).

Totes dues xarxes són obertes i són proactives a l'hora d'incloure nous agents participants en elles com podem observar en les aportacions següents: “des de la pròpia xarxa que coordina la festa es va a buscar entitats del barri i se les convida participar” (E5-Voluntari), “cada any ens proposem de fer créixer el repte (...) i preguem a les entitats que facin extensible a tothom que creguin oportú sense cap mena de límit”. A més a més, els **ritmes de treball** s'adapten en tots dos casos a cada participant establint el grau d'exigència en relació al grau d'implicació i les possibilitats de cada agent.

Un dels aspectes recollits a totes les entrevistes i que trobem molt significatiu és que no es duu a terme cap tipus **d'avaluació de la pròpia xarxa**, és a dir, de la metodologia de treball. Tots dos projectes compten amb un procés de valoració de les activitats que organitzen però no pas de la pròpia xarxa ni de com s'estableix el treball en aquesta (“mai ens hem plantejat com treballem”, E4-Voluntari).

7.4 AVANTATGES, DIFICULTATS I ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA

Pel que fa als aspectes positius i **aportacions del treball en xarxa** al propi projecte i al territori trobem que aquesta metodologia possibilita diferents mirades i, per tant, dur a terme accions més reflexionades (“pots ampliar i veure més el barri”, E4-Voluntari); unió d'esforços i recursos possibilitant una dimensió més gran a les accions tot aportant un major impacte al territori (“activitats més treballades i de més qualitat” E5-Voluntari); millorar la convivència i fer créixer el teixit cívic i associatiu (“coneixes gent que està fent coses al barri”, E4-Voluntari; “proporciona confiança i coneixement entre entitats, professionals i ciutadans”, E1-Professional; “un treball de pedagogia vers altres entitats del barri”, E2-Professional) i també “dóna una imatge molt real de les necessitats i potencialitats del territori” (E1-Professional).

A partir de les entrevistes podem extreure que el treball en xarxa també suposa unes exigències o **aspectes que el dificulten**. El principal element és el temps i els ritmes de treball (“cal ser realista amb el que s’assumeix”, E5-Voluntari) i que genera dependència a l'hora de dur a terme canvis perquè “quan hi ha un conflicte no tens la capacitat resolutiva que tens si treballes de forma independent” (E2-Professional). Un altre element destacat és la relació de grup i el joc de personalitats diverses que participen (“sempre ha d’haver-hi algú que cuidi una mica el grup”, E4-Voluntari).

Observem que les entrevistades consideren com a **elements clau del treball en xarxa**: la comunicació fluida i transparent de les diferents informacions o decisions entre els participants (“la transparència”, E2-Professional; “la bona comunicació entre les parts, bon clima en les relacions”); el fet de tenir uns objectius clars, ben definits i compartits per totes (“tots tenim ben clar quin és l’objectiu pel qual està treballant aquesta xarxa”, E2-Professional; “treballar tots per la mateixa activitat”, E4-Voluntari); el sentiment de pertinença al territori i, sobretot, a la pròpia xarxa (“sentir-se útil o necessari allà dins”, “veure que la feina que fas (...) és important”, E4-Voluntari; “que ningú se senti saturat de feina ni ningú menystingut”, E5-Voluntari).

8. CONCLUSIONS: ELS ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA COMUNITARI

Un cop analitzada i exposada la informació recollida podem formular les diferents conclusions a les que hem arribat identificant, tot lligant-ho al marc conceptual i contextual de la nostra investigació, quins són elements clau del treball en xarxa en l'àmbit comunitari.

Per a exposar-los ens basem una altra vegada en les dimensions principals que han guiat la nostra investigació agrupant els elements que identifiquem com a clau per un treball en xarxa comunitari exitós en tres grans grups: la visió que es té del treball en xarxa, de quina manera s'articula com a metodologia i com el territori esdevé un element més a tenir en compte.

Aquestes conclusions no són generalitzables a tot l'àmbit perquè es basen en una recerca duta a terme en un territori concret que, com tots, té unes característiques concretes que determinen qualsevol procés basat en la participació de les persones. Malgrat això, considerem que sí poden ser un punt de partida generalitzable per reflexionar sobre altres xarxes i també per a altres investigacions de temàtica similar.

8.1 LA VISIÓ DEL TREBALL EN XARXA

Entre les diferents persones consultades hi ha una sensació que el treball en xarxa és quelcom superior al que estan duent a terme en les xarxes on participen, és a dir, hi ha com una falta de consciència del que s'està fent, probablement, a causa de la poca atenció que es dedica a la pedagogia de la participació en els diferents àmbits educatius de la nostra societat.

Un dels aspectes que hem observat és que, en general, no s'és molt conscient del veritable treball en xarxa que es duu a terme perquè es té la sensació que aquesta metodologia és quelcom molt més complicat, traient mèrits a la gran feina que s'està duent a terme. Però en realitat això és una idealització o magnificació que pot jugar en contra de la pròpia xarxa.

➤ **Treball en xarxa comunitari: dualitat entre metodologia de treball i procés d'aprenentatge**

Una de les principals conclusions a les que arribem i amb la que volem encetar aquest apartat del TFG és que cal concebre el treball en xarxa dins l'àmbit comunitari com una dualitat entre metodologia i procés d'aprenentatge. És evident que es tracta d'una metodologia de treball que,

articulant diferents accions, pretén assolir uns objectius, igual que moltes altres metodologies diferents. Però aquesta presenta un tret particular i és que la pròpia metodologia de treball depèn de si mateixa, de com es desenvolupa i de com es duu a terme.

Tan les accions com la manera d'articular-les dependran sempre d'unes persones que estaran participant en el procés però aquesta participació es presentarà de maneres desiguals segons el moment de cadascuna d'aquestes persones, de les entitats que representin o del propi moment del context-territori. Aquest fet fa que sigui una metodologia viva i en constant construcció, per tant, aquest fet ens porta a la necessitat de tenir una visió i una constant revisió del que és i vol ser la pròpia xarxa.

➤ **Reflexionar com és la xarxa i la seva manera de funcionar**

Aquesta concepció del treball en xarxa ens porta a definir com a element clau la necessitat de treballar la pròpia metodologia i la xarxa (Riera, 2009) a banda d'aquells processos, projectes o accions que s'hi desenvolupin. Possibilitar un espai de revisió d'objectius i del moment pel que passa la xarxa, de clarificar el que es pretén consensuant les maneres i els objectius, per prendre consciència del que s'està fent més enllà de l'avaluació dels projectes i fent èmfasi al procés tot i, sobretot, per compartir els aprenentatges que s'han adquirit amb aquesta metodologia tot fent pedagogia que l'aprenentatge constant que aquesta suposa demanda aquest espai de visió i revisió. D'aquesta manera el treball en xarxa esdevé un procés d'aprenentatge conscient i, en conseqüència, un element d'empoderament social (Úcar i Llena, 2006).

➤ **Els professionals tenen la responsabilitat afegida de treballar la xarxa**

Des del nostre punt de vista, considerem que la responsabilitat de generar aquest espai hauria de recaure, si no hi és, en les professionals que participen de la xarxa ja que, encara que no sigui per encàrrec de la seva institució, l'encàrrec professional els ho demanda i sobretot si es tracta d'Educadores Socials perquè s'inclou en el principi de la participació comunitària del Codi Deontològic. Aquesta consideració podria xocar amb els principis de coresponsabilitat que ens plantegen diferents autors (Civís *et al.*, 2007) però també és cert que la realitat de les xarxes comunitàries i l'heterogeneïtat de les seves participants suposen que cadascú aporta allò en base a les seves possibilitats i, en aquest cas, es troba dins les possibilitats de les professionals dur a terme aquesta tasca més de cuidar el grup.

8.2 ARTICULACIÓ DE LES METODOLOGIES DEL TREBALL EN XARXA

La metodologia de treball en cadascuna de les xarxes estudiades depèn de les característiques i de la finalitat de la pròpia xarxa malgrat que comparteixen molts aspectes a l'hora de funcionar i dur a terme les seves activitats.

➤ **L'avaluació de la pròpia xarxa com a element d'aprenentatge i construcció**

En cap de les experiències analitzades durant la nostra investigació es duu a terme un procés d'avaluació de la pròpia xarxa. Aquest fet ens demostra una falta de visió dual de metodologia i procés d'aprenentatge que tenen les xarxes estudiades ja que si no es realitza cap valoració de com és aquest treball i aquesta xarxa difícilment es podran incorporar a aquesta els aprenentatges col·lectius que es vagin generant. Evidenciem com a essencial aquest espai d'anàlisi valoratiu que permet dotar al treball en xarxa de la dimensió de procés d'aprenentatge que ens planteja Riera (2009).

➤ **Cada xarxa té una metodologia singular**

Al partir de la idea de procés d'aprenentatge podem atorgar a la xarxa una etiqueta d'originalitat on la manera d'articular-se es construirà en base a la pròpia acció esdevenint en una metodologia única i singular que dependrà de les persones que la conformin i que canviarà amb aquestes. Per poder construir aquesta identitat conscient de la xarxa observem que és important elaborar un recull de totes les accions que s'han desenvolupat i l'impacte que han tingut en el territori ja que ens permet donar valor a la xarxa però, a la vegada, també caldria dur a terme un recull de les accions internes que han permès el funcionament de la pròpia xarxa per poder millorar aquesta metodologia que definim com a única en cada xarxa ja que dependrà del context i realitat d'aquesta.

➤ **La xarxa depèn de la participació i, per tant, l'ha d'afavorir**

No hem d'oblidar que el treball en xarxa es tracta d'una metodologia participativa i basada en la participació, per tant, depenent d'aquesta. Una dels elements que cal tenir presents sempre

és la importància de afavorir i facilitar la participació de totes les formes i nivells possibles entenent aquesta participació en el sentit de civisme actiu que ens planteja Novella (2010).

➤ **Fer difusió i ser proactius a incorporar nous agents a la xarxa perquè sigui representativa**

Hem observat que la pro-activitat a l'hora de donar a conèixer el què es fa i d'obrir les portes a noves participacions dins la xarxa permet arribar a noves realitats aproximant-se més al territori i a les seves necessitats així com incorporar nous punts de vista i recursos a l'hora de dur a terme accions i projectes. La difusió, en relació a Marchioni (1999) és un element important ja que permet que la xarxa esdevingui un agent realment viu dins el territori i afavoreixi la incorporació de noves mirades per aconseguir una dimensió global i representativa de la comunitat.

➤ **Establir vincles amb agents que no participin de la xarxa**

És probable que alguns agents no vulguin participar o puguin abandonar la xarxa en un moment donat per diferents motius interns a la seva institució però la xarxa ha de poder contemplar aquesta possibilitat i mantenir-se activa adaptant, si s'escau, el ritme de treball a les noves circumstàncies i essent oberta per possibilitar la reincorporació d'aquests agents quan el seu context ho permeti. En aquests casos és important poder mantenir vincles de contacte per tal d'arribar a la comunitat de forma àmplia i, en cas d'incorporar-se, poder sumar-s'hi amb un bon traspàs.

➤ **Cooperació entre professionals i voluntaris: element diferenciador de les xarxes comunitàries**

A diferència de les xarxes interprofessionals entre serveis o institucions les xarxes comunitàries incorporen un perfil que únicament existeix en aquest tipus de xarxes i que és essencial perquè esdevingui un motor transformador de i per la comunitat. La cooperació entre professionals i voluntaris és vital per la xarxa i pel territori ja que, partint del principi de transversalitat i coresponsabilitat (Ballester i Muñoz, 2009), en general observem que una part aporta coneixements específics i bases teòriques per tal de proporcionar una fonamentació en profunditat a la xarxa i, l'altra part, aporta el sentiment de pertinença al territori i la voluntat personal i vivencial de treball per a la millora de la comunitat. Una simbiosi que no té perquè

sempre ser d'aquesta manera, sinó que els papers es poden intercanviar en moltes ocasions, però que és imprescindible perquè la xarxa esdevingui veritablement comunitària.

➤ **Bona convivència entre participants**

La bona convivència entre els agents participants és clau perquè la xarxa sigui forta i, per tant, el treball en xarxa sigui positiu. El que es destaca com a més important és que hi hagi un clima de confiança, obert i de relació propera que va lligat a un sentiment de pertinença amb la tasca que s'està desenvolupant de forma col·lectiva (Ballester i Muñoz, 2009) ja que seran aquestes relacions les que determinaran l'èxit o no de la xarxa. En algunes de les entrevistes s'associa a aquest aspecte al caràcter informal amb el que es treballa, element que es valora de forma molt positiva.

Dins l'àmbit comunitari acostumen a existir tensions o reticències a l'hora de treballar amb alguns agents. Aquestes reticències poden tenir causalitats diverses, des de conflictes històrics entre entitats o amb administracions fins a l'oposició a una metodologia de treball diferent a la que està acostumada a treballar les institucions. La veritat és que el treball en xarxa planteja una alternativa metodològica de poder transversal que pot generar oposicions ja que demanda uns tempos, a priori, menys expeditius que altres metodologies menys participatives. Aquests tempos dependran sempre de les discussions i preses de decisions col·lectives i que pretenen el consens.

➤ **El ritme de treball de la xarxa està determinat per les possibilitats dels agents**

Els ritmes de treball de cadascuna de les parts que formen la xarxa han de determinar el ritme de treball de la xarxa i no pas a l'inrevés. La participació a aquestes xarxes acostuma a ser voluntària i per tal de mantenir i fomentar aquesta participació cal que tothom s'hi senti a gust a nivell personal i de convivència però també a l'hora de poder assumir la feina que suposa. Si en els espais de revisió de la pròpia xarxa es determina que no es pot seguir el ritme de treball que s'està imposant serà preferible disminuir-lo o, fins i tot, aturar-lo abans que hi hagi agents que es trobin saturats i l'abandonin. Aquest aspecte es destaca per Cívica (2007) per la falta de cultura de treball en xarxa que existeix entre molts professionals.

8.3 EL TERRITORI: UN ELEMENT CONFIGURADOR DE LES XARXES

A través de la nostra investigació hem pogut detectar diferents elements que, de la mà del marc contextual, ens permeten copsar una mica millor la realitat del context on s'emmarca l'estudi i com poden influir en les xarxes comunitàries que s'hi donen.

Incloem aquests elements perquè considerem que influeixen i determinen el tipus de xarxes comunitàries que trobem al territori del Casc Antic i ens donen una idea de com aquest tipus de xarxes depenen del context on es troben immerses. A més a més, considerem que, malgrat siguin uns elements potser més propis de la sociologia, ens permeten obrir noves línies de reflexió envers al context on s'ha situat la nostra investigació.

➤ **La participació al Casc Antic és desigual i fragmentada**

Hem detectat que la participació comunitària així com la pròpia xarxa veïnal està força deteriorada. Ens hem trobat amb un barri força fragmentat on la participació veïnal no hi és gaire present i es troba com atordida i, potser també, envaïda per altres activitats que ocupen l'espai públic com passa pràcticament a tot el districte de Ciutat Vella. Les causalitats són diverses però les que hem detectat com a més significatives són: l'atracció d'oci i turística que suposa el centre de la ciutat, que comporta nombrosos esdeveniments de grans dimensions al territori durant tot l'any; i les transformacions urbanístiques que ha sofert el territori durant els darrers vint anys, que han generat diferents conflictes entre entitats, administracions i el propi veïnat que han generat tensions que, tot i que sembla que ja no siguin tant evidents, generen una incomoditat generalitzada i una actitud de passivitat i escepticisme envers les iniciatives comunitàries com, per exemple, la gestió del Casal de Barri del Pou de la Figuera.

➤ **Coneixement entre agents i existència de sinèrgies comunitàries en potència**

Malgrat detectar una xarxa comunitària força deteriorada, trobem que existeix una xarxa de relació real entre les diferents entitats i serveis del barri, ja que totes es coneixen i és relativament fàcil trobar els contactes. Aquesta xarxa, encara que no sigui una xarxa de treball, ens permet pensar en una xarxa comunitària en potència si, en un futur, es generen les condicions necessàries perquè esdevingui com a tal. Pel que fa a xarxes comunitàries com a tals només trobem les dues experiències analitzades que, sense voler devaluar-les, tenen un caràcter temporal i unes finalitats molt concretes. Les finalitats, que estan relacionades amb

elements del calendari festiu (carnavals i festa major del barri), poden ser un punt de trobada per propiciar espais d'interrelació i d'una futura xarxa comunitària perenne.

Un altre aspecte que hem detectat relacionat amb aquestes sinèrgies comunitàries latents és que l'Associació de Joves del Centre, malgrat ser una entitat força nova¹⁰, està implicada a les dues xarxes comunitàries del barri i que, en totes dues, ha tingut un paper clau a l'hora de constituir-les, per tant, creiem que aquest pot ser un agent clau en el si d'una possible proposta d'acció comunitària

¹⁰ L'entitat juvenil Joves del Centre es va constituir l'any 2008. (Font: Guia d'entitats del Portal web del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Recuperat el 29/05/2013 a www.gencat.cat/justicia)

9. LÍMITS I PROSPECTIVA DE LA INVESTIGACIÓ

El principal **risc** que suposa la metodologia emprada per a dur a terme aquesta investigació rau en que en gran part depèn de terceres persones per poder assolir els seus objectius: cal dur a terme un seguit d'entrevistes i poder accedir a una informació dels projectes que s'analitzen per tal d'arribar a conèixer la realitat pràctica del treball en xarxa en aquell context. És a dir, cal accedir dins aquestes xarxes per conèixer la seva experiència. Per tal de minimitzar aquest risc s'ha tingut molt en compte la dimensió del propi treball per tal de focalitzar els esforços: el fet de formular uns objectius tan concrets i acotats juntament amb la tria d'un context conegut on fer l'anàlisi pràctic dona unes garanties d'èxit força altes en coherència amb les possibilitats i limitacions que permet el TFG. La principal limitació que hem tingut en aquest aspecte és la dissolució recent del PDC del Casc Antic, que era l'agent que ens podia donar més informació del que cercàvem a les entrevistes. Malgrat això, hem pogut contactar amb diferents agents i accedir als dos projectes comunitaris basats en el treball en xarxa que es duen a terme al territori.

El fet de realitzar la investigació en un territori on ja hi tenim un accés previ és una **potencialitat** per la pròpia recerca perquè ens facilita el contacte amb les diferents persones i projectes que ens interessa analitzar, essent aquesta una de les principals potencialitats de la metodologia de treball triada. A més a més, tal i com es planteja, la metodologia ens permet adaptar-nos força a les necessitats temporals i als ritmes de les persones amb qui es vol treballar ja que no es pretén analitzar una realitat sobredimensionada.

Una altra gran potencialitat que té plantejar el TFG i la investigació de la manera que s'ha fet és que l'anàlisi documental ens permet entrar a l'escenari amb cert nivell d'expertesa fet que ens facilita la identificació i l'aprofundiment en aquells elements clau que sorgeixen de les converses amb les veritables expertes del tema, és a dir, les participants de les xarxes de treball comunitàries.

Malgrat tot, el principal valor que creiem que té aquest treball, en el benentès que és un treball de tancament del grau, és que ens ha fet posar en joc diferents competències professionals de l'Educació Social, sobretot totes aquelles relacionades amb el disseny, planificació i avaluació formativa que suposen els diferents moments o fases del treball. També les lligades a les relacions professionals amb els diferents tipus de perfils amb qui es treballa (professionals de les ciències socials, persones voluntàries d'associacions, personal tècnic de l'administració, professorat universitari...); la identificació d'elements teòrics en la pràctica professional; la construcció d'un propi marc teòric de referència; la capacitat de formular unes conclusions a

partir de la realitat teoricopràctica tot aportant coneixement; o també posant en joc les capacitats de síntesi i concreció en els processos de recollida d'informació i de desenvolupament del propi TFG, entès com un projecte d'investigació socioeducatiu i, a la vegada, com un procés d'aprenentatge i de construcció professional.

9.1 LÍNIES DE FUTUR

A partir d'aquesta recerca i de les conclusions que se n'extreuen se'ns obren diferents vies per aprofundir i generalitzar-ne els resultats. Una possible línia de futur seria veure, ara que ja tenim identificats els elements essencials del treball en xarxa en aquest àmbit i context, com s'articulen i es posen en pràctica a nivell pràctic. És a dir, aprofundir amb un estudi diagnòstic i d'anàlisi de com són les xarxes existents al Casc Antic i de quina manera es podrien enfortir tenint en compte les conclusions d'aquest TFG per, un cop realitzat el diagnòstic, poder dissenyar un projecte de reconstrucció d'una xarxa comunitària que a priori sembla força desgastada però a la vegada latent i amb voluntat de ser-hi. Considerem que el Casal de Barri representa una oportunitat per a esdevenir un punt de trobada conciliador i motor per a dinamitzar la vida comunitària dels barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera.

Una altra possible línia de treball seria extrapolar la metodologia a altres territoris per a dur a terme la mateixa investigació i complementar els resultats valorant el pes que té el territori en les dinàmiques comunitàries i obtenint una radiografia més general del mateix objecte d'estudi com, per exemple, a nivell de ciutat.

Per altra banda, la sortida més evident que li veiem a aquest treball i en especial a les conclusions que se'n desprenen, és la pròpia transferència a les xarxes i institucions del territori on s'ha dut a terme per tal de tenir una proposta teòrica molt concreta i contextualitzada que pot ser un perfecte punt d'inici per a un procés d'avaluació de la pròpia xarxa o de suport a nivell intern per al procés de construcció constant que representen les xarxes de treball comunitari.

10. AVALUACIÓ

En aquest apartat es planteja una revisió valorativa de com ha estat el procés d'investigació i el desenvolupament en general d'aquest TFG. Per a fer-ho hem volgut plantejar l'avaluació en base a l'eficàcia d'aquest amb el grau d'assoliment dels objectius però tenint en compte també les competències que aquest treball ha posat en joc.

Els objectius que plantejava aquesta investigació són els següents:

- 1.- Identificar els elements clau que afavoreixen i/o dificulten el treball en xarxa dins de l'àmbit comunitari.
 - 1.1.- Definir i caracteritzar el treball en xarxa en l'àmbit comunitari.
 - 1.2.- Analitzar diferents experiències de treball en xarxa dins l'àmbit comunitari als barris del Casc Antic de Barcelona i conèixer els elements clau que l'afavoreixen i/o el dificulten.

Amb la recerca duta a terme hem pogut conèixer com es concep a nivell teòric el treball en xarxa dins de l'àmbit comunitari identificant-ne també les seves principals característiques. Per tant, podem afirmar que l'objectiu 1.1 ha estat assolit de manera àmplia amb el marc conceptual que hem anat construint i amb les conclusions formulades per la pròpia investigació.

Mitjançant l'estudi qualitatiu realitzat hem pogut copsar la realitat pràctica del treball en xarxa en els principals projectes comunitaris existents als barris del Casc Antic que es basen en aquesta metodologia. A partir de les diferents entrevistes formals i informals hem pogut conèixer aquestes experiències reals i els elements que els seus participants identifiquen com a clau per a aquesta metodologia. És a dir, amb aquesta entrada a l'escenari hem pogut assolir amb un grau força elevat l'objectiu 1.2.

Amb la informació recollida per assolir els objectius 1.1 i 1.2 tenim elements suficients per formular les conclusions que ens permeten assolir l'objectiu principal d'aquesta investigació i del propi TFG, que és la identificació dels elements clau del treball en xarxa en l'àmbit comunitari.

Amb les conclusions extretes hem pogut enumerar els aspectes que, partint de la realitat concreta del territori investigat i de l'anàlisi teòrica, afavoreixen i dificulten el treball en xarxa

comunitari i, per tant, que caldria tenir presents en qualsevol moment del procés de construcció d'aquestes xarxes de cooperació.

Pel que fa la metodologia utilitzada per a dur a terme aquesta investigació ens quedem amb unes bones sensacions perquè ens han permès copsar el que preteníem però és cert que, malgrat considerem que els resultats i les conclusions que se'n desprenen són plenament vàlides i representatives, hagués estat interessant poder conèixer més mirades de les xarxes estudiades així com d'altres tipus de relacions comunitàries existents en el territori. Ara bé, tenint en compte la dimensió del TFG i de la temporalitat que li hem definit a aquest, considerem que la metodologia emprada ha estat adequada i eficient perquè ens ha permès donar resposta de forma molt satisfactòria a la finalitat que ens havíem plantejat.

No voldríem acabar aquest apartat sense tenir en compte els diferents aprenentatges i posada en joc de competències que ha comportat el propi desenvolupament d'aquest TFG. La necessitat d'interactuar amb els diferents agents i actors del territori amb la voluntat d'identificar els elements més explícits com també els més camuflats o latents, ha demandat una gran capacitat de gestionar les relacions i la informació amb cadascun d'aquests agents i actors així com d'anàlisi crítica. Un posicionament professional on els plantejaments ètics i personals han tingut un paper molt important i que ha permès la praxis i el desplegament d'unes competències treballades al llarg del grau que s'han posat a prova de forma exitosa per poder realitzar aquest TFG.

11. ÈTICA

La realització d'aquest TFG ha generat diferents moments on ens han aparegut dilemes o reflexions morals perquè, malgrat ser un treball individual, ha depès de la relació amb terceres persones. L'exemple més clar el trobem amb les entrevistes, una acció on, si ens ho mirem fredament, ens estem apropiant dels coneixements d'aquella persona. On estem entrant en un terreny entre lo personal i lo professional que cal gestionar perquè la conversa no esdevingui una invasió o un interrogatori, sinó això, una conversa. Almenys aquest és el plantejament que ens hem formulat a l'hora de dur a terme les entrevistes. En relació a aquest aspecte també hem tingut molt present el principi d'Informació responsable i confidencialitat del Codi Deontològic de l'Educadora Social, mantenint la confidencialitat de les persones entrevistades i de la informació que ens han donat oferint-los la possibilitat de revisar la transcripció de les entrevistes.

Un altre aspecte que ens agradaria destacar i que ha influenciat des dels inicis aquest TFG és la vinculació personal amb el context on s'ha dut a terme la investigació, fet que ens ha permès tenir una mirada diferent a l'habitual: més professional o analítica i, sobretot, més àmplia i global gràcies a poder conèixer els diferents agents existents en ell. Però per altra banda, aquesta vinculació també ha suposat un repte personal de com posicionar-se davant del territori i d'alguns dels agents pel fet de ser quelcom més que un estudiant que fa una recerca en aquella zona.

La proximitat que tenim amb diferents espais de participació o amb diferents agents ens ha generat diversos dubtes en com enfocar la investigació amb aquests per tal d'aprofitar els diferents tipus de vincles que puguem tenir amb ells a favor de la recerca però sense perdre l'enfocament rigorós que li hem donat. Aquesta vinculació, com tots els vincles, té certa reciprocitat i, en conseqüència, aquest treball ha possibilitat espontàniament diferents intercanvis amb segons quins agents que, en relació amb el principi de Solidaritat professional del Codi, van molt més enllà del TFG i que han esdevingut una aportació positiva per al propi context o comunitat que de ben segur han aportat riquesa a l'acció socioeducativa d'aquelles professionals.

Pel que fa als temes més formals del treball, hem tingut en compte valors mediambientals tant a l'hora de dur a terme la recerca, utilitzant el transport públic i, en especial, la bicicleta per desplaçar-nos al context; així com en l'aspecte més formal de presentació de la mateixa,

utilitzant papers reciclats per a fer les entrevistes, els diferents esborranys, esquemes i eines d'organització o, també, imprimint les diferents entregues i aquest document a doble cara.

Així també hem volgut redactar tot el TFG en primera persona del plural perquè entenem que, malgrat ser un treball individual, no hagués estat possible sense la col·laboració de moltes altres persones: des de les persones amb qui hem conversat fent les entrevistes fins al professorat que ha acompanyat tot el procés passant per les companyes i amigues que ens han donat ànims en els moments complicats o que ens han ajudat a repensar millorar la nostra proposta.

Per acabar ens agradaria remarcar o, malauradament, argumentar que aquest TFG està redactat usant el femení en tots aquells mots que es refereixen tant a homes com a dones i que, per tradició, sempre hem escrit en masculí. Una alternativa políticament correcta podria haver estat usar masculí i femení a la vegada però considerem que en moltes ocasions suposa un entrebanc per la lectura i, com que ens estem referint a les persones, aquest és femení i, per tant, ho redactem en femení.

12. DIFUSIÓ

Ens plantegem aquest treball amb una doble finalitat: que serveixi com a enriquiment personal per aprofundir en elements que hem treballat al llarg del grau i per complementar-los amb nous aprenentatges; en segon lloc, perquè sigui d'utilitat entre les professionals del treball comunitari com a punt de partida d'una experiència concreta i contextualitzada per al treball en xarxa comunitari.

Una de les maneres de donar a conèixer aquesta recerca és la devolució als diferents agents que han participat del procés (persones entrevistades, institucions amb les que hem contactat, grups que participen de la comunitat) per tal que, si volen, puguin reflexionar sobre les seves pròpies pràctiques i anar-les reformulant en el seu procés de construcció constant.

De forma més externa, estem oberts a compartir aquest TFG amb altres professionals que els pugui ser d'interès (per això es fa arribar també al Col·lectiu de Professionals del Treball Comunitari). Per altra banda, al no haver treballat durant els quatre cursos del grau aquest aspecte de comunicació acadèmica, tampoc se'ns acudeixen gaires alternatives per fer arribar aquesta investigació a altres professionals així com a la comunitat universitària. Donem per fet que, a través de la coordinació del TFG o altres òrgans relacionats, aquest treball podrà ser assequible als diferents departaments i equips docents de la facultat, on creiem que pot ser més útil per la relació entre els continguts que aporta i els ensenyaments que s'hi imparteixen.

13. BIBLIOGRAFIA

- Ander Egg, E. (1995). *Técnicas de investigación social*. Buenos Aires: Lumen
- Ballester, L., Muñoz, A. (2009). Treball comunitari: treball socioeducatiu en xarxa. *Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, V. 1, n. 1, 91-108. Recuperat el dia 20/03/2013 en http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/ballester-munoz/index.html
- Ballester, L., Orte, C., Oliver, J. L., i March, M. X. (2004) Metodologia para el trabajo socioeducativo en red. En *IV Congreso Estatal del/a Educador/a Social*. Santiago de Compostela: CGCEES. Recuperat el dia 21/01/2013 en <http://www.eduso.net/archivo/index.php?c=7>
- Bisquerra, R., et al. (2004). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.
- Carbonell, J. (2001). *La aventura de innovar*. Madrid: Morata.
- Carmona, M. i Rebollo, O. (coords.). (2009). *Guia operativa d'acció comunitària*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Acció Social i Ciutadania.
- Civís, M., Longás, E., Longás J., Riera J. (2007). Educació, territori i desenvolupament comunitari. Pràctiques emergents. *Educació Social*, n. 36, 13 – 25.
- Direcció d'Acció Social (2010). *Barcelona per l'acció comunitària. Plans, projectes i accions comunitàries*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Acció Social i Ciutadania.
- Folgueiras, P. (2005). *De la tolerancia al reconocimiento: Programa de formación para una ciudadanía intercultural*. Unviersidad de Barcelona. Tesis Doctoral. (Directores: M. Bartolomé y F. Cabrera)
- Llena, A., Parcerisa, A. i Úcar, X. (2009). *La Acción comunitaria: 10 ideas claves*. Barcelona: Graó.
- Marchioni, M. (1999). *Comunidad, participació y desarrollo. Teoría y metodología de la intervención comunitària*. Madrid: Popular.
- Martí, C., et al. (2005). *Marc municipal per l'acció comunitària. Bases conceptuais i metodològiques*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Regidoria de Benestar Social.
- Martín, A. (Coord.). (2007, març). *Diagnòstic socioeconòmic i ambiental del Casc Antic*. Barcelona: Pla Integral del Casc Antic – Pla de Desenvolupament Comunitari.

Novella, A. (2010). La formación de la cultura cívica desde el mundo local. Dins Puig, J. M. (Ed.) *Entre todos. Compartir la educación para la ciudadanía*. (1a ed., p.183-196). *Cuadernos de Educación*, 59. Barcelona: Horsori Editorial.

Oficina del Pla Estratègic de Turisme de la Ciutat de Barcelona (2009). *Anàlisi del sector de l'allotjament turístic*. Barcelona: Barcelona Turisme. Ajuntament de Barcelona. Recuperat el dia 09/03/2013 a <http://www.turisme2015bcn.cat/files/7931-96-arxiuCAT/PlaTurismeBCN2015.%20INFORME%20ALLOTJAMENT.%20SETEMBRE%202009.pdf>

Pérez Serrano, G. (2004). *Pedagogía Social – Educación Social. Construcción científica e intervención práctica*. Madrid: Narcea Ediciones.

Riera i Albert, C. (2009). Serveis Socials, Acció Comunitària i Participació Ciutadana, un nou marc per a la inclusió: nous escenaris, reptes, estratègia i metodologies. *Papers d'Acció Social*, 10. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania.

Torres, A. (2012). *Pràctiques externes I. Pla comunitari sagrada família*. Treball no publicat. Universitat de Barcelona. Barcelona.

Úcar, X. i Llena, A. (coords.) et al. (2005). *Miradas y diálogos en torno a la acción comunitaria*. Barcelona: Graó.

Úcar, X. (coord.) et al. (2009). *Enfoques y experiencias internacionales de acción comunitaria : en España, Israel, Finlandia, Estados Unidos de América y Brasil*. Barcelona: Graó.

Xalabarder, M. (2006). Transformació urbana de Santa Caterina (Barcelona). Dins Tarroja, A., Castañer, M. i Mercadé, M. (dir.) (Ed.) *Anuari territorial de Catalunya. Volum 2005*. (1a ed., p.419-420). Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori. Institut d'Estudis Catalans.

13.1 WEBGRAFIA

Ajuntament de Barcelona. (2013). *Casals de Barri*. Recuperat el 20/04/2013, des de <http://www.bcn.cat/casalsdebarri/ca/welcome.htm>

Generalitat de Catalunya. (2013). *Departament de Justícia. Guia d'Entitats*. Recuperat el 24/05/2013, des de <http://www20.gencat.cat/portal/site/Justicia/template.PAGE/menuitem.017287701a50adc>

2a34229a7d8c0e1a0/?javax.portlet.tpst=332b3085ec27030dcc497c10d8c0e1a0&javax.portlet.prp_332b3085ec27030dcc497c10d8c0e1a0=accion%3Ddetalle%26idtipus%3D2%26v_nom%3Djoves%2Bdel%2Bcentre%26identitat%3D69466%26pag%3D1&javax.portlet.begCacheTok=com.vignette.cachetoken&javax.portlet.endCacheTok=com.vignette.cachetoken

15. ANNEXOS

A continuació s'adjunten tots aquells documents que complementen la comprensió i l'aprofundiment del nostre TFG referenciats degudament amb les notes a peu de pàgina al llarg dels diferents apartats del treball.

15.1 GUIÓ DE L'ENTREVISTA

A continuació presentem el guió que vam confeccionar per a realitzar les entrevistes de la nostra investigació.

DADES:

Projecte/Institució:

Nom entrevistat:

Data:

INTRODUCCIÓ

- Objectiu: conèixer com és el treball en xarxa en una realitat pràctica d'àmbit comunitari.
- Explicació del per què de l'entrevista (explicar què és el TFG i de què va i inquietuds que ens mouen a fer aquesta investigació)
- Compromís de confidencialitat de les dades i de la gravació de l'entrevista (si ens ho permet).

PREGUNTES

- *VISIÓ DEL TREBALL EN XARXA*

Què és per a tu el treball en xarxa?

Es contempla com a metodologia de treball necessària a l'àmbit/projecte/institució?

- *EXISTÈNCIA DE TREBALL EN XARXA*

Apliqueu el treball en xarxa en alguns dels vostres projectes?

En quines xarxes de treball participeu del barri?

Amb quins agents/grups/entitats us coordineu?

Què pretenen aquestes xarxes?

- *COM S'ARTICULA EL TREBALL EN XARXA*

Com han sorgit les xarxes de treball on participeu?

Estan formades pels mateixos agents des del principi?

S'hi ha anat afegint de nous? Per què?

S'han retirat alguns? Per què?

Com es coordina el treball? Quines tècniques de coordinació utilitzeu?

Com es planifiquen les accions?

Com es planifiquen les xarxes temporals? (si existeixen)

Com es prenen les decisions?

Com es defineixen les responsabilitats?

S'avalua com és el treball en xarxa a la pròpia xarxa?

- *AVANTATGES DEL TREBALL EN XARXA*

Què creus que t'aporta el treball en xarxa com a professional/voluntari?

Què creus que aporta el treball en xarxa a la teva institució/projecte?

Què creus que aporta el treball en xarxa al territori?

- *DIFICULTATS DEL TREBALL EN XARXA*

Quins elements es veuen debilitats amb el treball en xarxa? (comunitaris, professionals, personals, etc...)

- *ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA*

Quins elements afavoreixen el treball en xarxa?

Quins elements dificulten el treball en xarxa?

15.2 TRANSCRIPCONS DE LES ENTREVISTES

A continuació recollim les transcripcions de totes les entrevistes dutes a terme durant la nostra investigació:

15.2.1 ENTREVISTA E2 - PROFESSIONAL

Projecte o institució: Coordinació de la Festa Major del Casc Antic dels barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera.

Nom entrevistat: E2 - Professional

Data: 26/04/2013

PREGUNTES

VISIÓ DEL TREBALL EN XARXA

Què és per a tu el treball en xarxa?

El treball en xarxa consisteix en elaborar o dur a terme un projecte a partir de la participació de diferents entitats i intentant que aquests siguin aprovats per consens.

Es contempla com a metodologia de treball necessària al projecte on participeu?

Si, actualment el treball en xarxa el duem a terme en la Coordinació de la Festa Major (FM) Casc Antic dels barris de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera 2013, i precisament ens agrada destacar que en aquesta comissió de coordinació l'objectiu és consensuar el programa entre totes les entitats participants de la mateixa i intentar sempre, dins la mesura del possible, donar entrada a nous actes i fer créixer any rere any el nombre de participants.

EXISTÈNCIA DE TREBALL EN XARXA

Apliqueu el treball en xarxa en alguns dels vostres projectes

(respost amb la pregunta anterior)

En quines xarxes de treball participeu?

Actualment només duc a terme la tasca de Coordinador de la Coordinadora de FM que és la xarxa de treball més gran que hi ha al barri.

Està sempre activa? Durant tot l'any, vull dir.

No. A voltants de febrer-març es convoca la primera reunió a totes les entitats que van participar l'any anterior. Un cop s'acaba la FM i es fa la valoració no es torna ajuntar fins la preparació FM següent, però tampoc passen gaires mesos entre mig.

Amb quins agents/grups/entitats us coordineu?

Dins la festa major d'enguany, encara està per determinar del tot el programa i per tant hi podria haver algunes modificacions, però ens coordinem un total d'entre 50 i 65 entitats, museus, equipaments i administracions... on entre d'altres podem trobar el Museu Picasso, Palau de la música, Museu del mamut, Zoològic de Barcelona, Museu de la xocolata, Museu d'història de Barcelona, Comissió de discapacitats del casc antic, Comissió de la gent gran del casc antic, AVV Casc Antic, Diables del casc antic, Gegants del casc antic, Antic-teatre, Ass. Comerciants Sant Pere més baix, Ass. Veïns i comerciants voltants del mercat, Mercat de Sta. Caterina, Ass. Comerciants del Mercat Sta. Caterina, Ass. cultural basca Euskal-Etxea, Amics de Ribermúsica, Ass. Juvenil Joves del Centre, Centre Sant Pere Apòstol, Casal de joves Palau Alòs, Casal de Barri pou de la Figuera...

Què pretenen aquesta xarxa?

Com indica el nom de la xarxa, pretén organitzar d'una manera molt participativa el programa d'activitats de la FM del barri de Casc Antic (st. Pere, sta. Caterina i la Ribera), donant espai a tota mena d'activitats i entitats que hi volen participar.

COM S'ARTICULA EL TREBALL EN XARXA

Com han sorgit les xarxes de treball on participeu?

La Coordinadora de FM, va sorgir ara farà uns 4/5 anys mitjançant dues entitats: Centre Sant Pere Apòstol i Ass. Juvenil de Joves del Centre. A través del Centre Sant Pere Apòstol, es va aconseguir que d'un bon inici hi haguessin un gruix de 10 -15 entitats que donaven suport a la festa major i que d'alguna manera ja venien participant-hi, però feia falta un òrgan encarregat d'organitzar aquesta participació. Des d'aleshores, cada any hem anat creixent en nombre d'entitats que participen i col·laboren i en activitats programades.

Estan formades pels mateixos agents des del principi?

No. Malauradament ens trobem que hi ha entitats que no acaben de trobar el seu lloc en un mètode de treball en xarxa i no acaben de comprendre quin paper juga cada un d'ells. Així doncs ens trobem que han hagut entitats que només han participat un any, d'altres que venen participant des de l'origen, altres que s'hi ha afegit a posteriori, però en general hi ha un teixit sòlid que fa possible que la maquinària engegui d'un any en any.

S'hi ha anat afegint de nous? Per què?

SI. Des de la figura dels coordinadors, cada any ens proposem de fer créixer el repte i fer-lo cada cop més proper a la gent del barri. És per això que disposem d'un gran llistat de mailing on

anunciem l'inici de les reunions de coordinació i on anem facilitant la informació sobre els passos que es van elaborant entre tots. A més, preguem a les entitats que reben aquest correu que el facin extensible a tothom que creguin oportú sense cap mena de límit. Quan més millor, tots són benvinguts!

S'han retirat alguns? Per què?

Coordinar activitats que fa cada entitat pel seu cantó es complicat, però encara es complica més quan volem que dues o més entitats participin en un mateix acte. Degut als ajustaments que rebem per part de l'administració, sobretot en el que es refereix en infraestructures, sovint ens trobem amb la necessitat d'unir actes, canviar la ubicació i fer totes les combinacions possibles per a que es puguin dur a terme de la millor manera possible.

Hi ha entitats que són molt obertes i disposades a dur a terme canvis de programació, d'ubicació, germanor entre actes.... Però també hi ha d'altres que no tenen tanta flexibilitat i quan has de canviar alguna característica de la seva activitat no ho acaben d'encaixar.

Com es coordina el treball? Quines tècniques de coordinació utilitzeu?

Bàsicament hi intervenen 2 nivells. En el primer nivell trobaríem el tracte amb l'administració i la resta d'entitats coordinadores de la festa major. En aquest, s'acorda el calendari de Festa Major, es plantegen les polèmiques hi ha hagut en l'anterior edició per corregir els errors de coordinació i es valora i negocia el pressupost o subvencions segons els resultats obtinguts. El segon, és on realment hi ha el treball en xarxa. En aquest nivell, el que es fa és celebrar una reunió d'inici on venen totes les entitats, persones, equipaments i altres... que hi volen prendre part.

En aquesta primera reunió s'explica el mètode de treball de la comissió i les condicions mínimes que cada entitat ha d'assumir a l'hora de presentar una activitat. Després de la primera reunió es convoquen d'altres amb una periodicitat de 15 dies aprox. per anar confeccionant el programa. Dins la comissió es crea un calendari on tothom hi té accés per comprovar si les seves activitats han estat incloses a la programació, si presenten alguna mena de complicació i en aquest calendari també hi apareix quina entitat de coordinació es fa càrrec de tramitar la documentació necessària per dur a terme l'activitat.

Com es planifiquen les accions?

Des de la Coordinadora, es planifiquen directament 2 o 3 activitats, la resta d'activitats la planifica cada entitat que la proposa. No obstant un cop una entitat presenta el projecte d'activitat, si a la comissió es creu oportú, pot variar aquesta a partir d'ajuntar-se una i altra

entitat per coorganitzar l'acte. En aquest punt, la coordinadora facilita el contacte entre aquestes entitats i ajuda a dur-la a terme dins les competències corresponents.

Com es prenen les decisions?

Quasi totes les decisions es prenen per consens, les entitats presenten cada una la seva activitat i en cas que hi hagin dues activitats que es volien celebrar en un mateix lloc i hora, o en el cas d'haver saturació d'un mateix tipus d'activitat, es varia mitjançant la participació en les reunions de coordinació que es celebren.

Com es defineixen les responsabilitats?

Cada entitat que presenta una activitat assumeix la responsabilitat de:

Té la capacitat tècnica i personal que es requereix per la organització de l'acte.

Té la capacitat econòmica necessària per fer front al cost de l'activitat.

Ha d'estar present durant tota la duració de l'acte.

La coordinadora té la responsabilitat de:

Sol·licitar els permisos pertinents per dur a terme l'activitat

Sol·licitar les infraestructures tècniques necessàries per poder dur a terme l'activitat.

Acompanyar a l'entitat durant el transcurs de l'activitat i donar suport.

Elaborar el programa i les eines de difusió global de la Festa Major

S'avalua el treball en xarxa en la pròpia xarxa?

Al principi no. Actualment, en les 2 últimes edicions, s'ha fet reunió d'avaluació de la FM en si i es continuarà fent. De la xarxa com a funcionament no, tot i que en la pròpia valoració de la festa ja se'n parla.

AVANTATGES DEL TREBALL EN XARXA

Què creus que t'aporta el treball en xarxa com a professional/voluntari?

Realment és força indescriptible... però si es cert que et dona una gran satisfacció el fet que gracies al teu esforç es dugui a terme un magnífic festival d'activitats d'una forma ordenada i satisfent als veïns i veïnes a qui es dirigeixen aquestes activitats. A més, durant el transcurs de les activitats el fet d'haver elaborat el projecte conjuntament et dona tranquil·litat.

Què creus que aporta el treball en xarxa a la teva institució?

Sobretot crec que reconeixement de la tasca que duem a terme dia a dia. Però considero que el més important no és el que aporta el treball en xarxa a la meva institució, sinó com la meva institució entén que ha de fer un retorn al barri. Em refereixo a que la meva institució rep ajudes per part de l'administració en forma de subvenció i, per tant, són diners que el barri destina a que nosaltres estiguem exercint la nostra activitat que vulguis o no, hi ha gent que no té perquè agradar-li que la fem. Nosaltres considerem que realitzant aquesta tasca de coordinació i fent possible la celebració d'una Festa Major digne fem un retorn al barri i al veïns i veïnes que ens envolten.

Què creus que aporta el treball en xarxa al territori?

Bé en aquest cas és molt concret ... el que aporta és una Festa Major digne i ben elaborada. No obstant, no voldria ser atrevit però, actualment ens consta que la nostra xarxa és un referent d'altres xarxes participatives i del treball col·lectiu i per tant m'aventuro a dir que fins a cert punt a través d'aquesta fem també un treball de pedagogia vers altres entitats del barri.

DIFICULTATS DEL TREBALL EN XARXA

Quins elements es veuen debilitats amb el treball en xarxa? (comunitaris, professionals, personals, etc...)

La capacitat resolutiva. És a dir, quan treballes en xarxa has de tenir en compte que les decisions han de ser consensuades i això porta un temps, per tant, quan hi ha un conflicte no tens la capacitat resolutiva que tens si treballes de forma independent o "a golpe de pito" que dirien els castellans.

ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA

Quins elements afavoreixen el treball en xarxa?

La transparència sobretot. El fet que la gent pot consultar en tot moment com evoluciona el programa, pot participar en la presa de decisions, pot negociar directament amb una altra entitat sense intermediaris...

També important i que cal tindre sempre molt present, afavoreix que tots tenim ben clar quin és l'objectiu pel qual està treballant aquesta xarxa.

Quins elements dificulten el treball en xarxa?

La censura o la voluntat de controlar el que fa o deixa de fer una entitat. Quan una entitat presenta una activitat, les demás poden opinar, proposar, incorporar-se en la organització... però en cap concepte una entitat pot vetar l'activitat que proposa una altre. És cert que hi ha

uns valors que delimiten el tipus d'activitat que es pot dur a terme dins la FM, valors com ara que siguin actes públics, que no tinguin cap context discriminatori, que respectin l'entorn i els veïns, etc. Però no pel fet que una entitat cregui que l'altre ho hauria de fer diferent o simplement que ell no creu que aquesta activitat beneficia al barri pot intervindre en l'activitat de l'altre.

15.2.2 ENTREVISTA E4 - VOLUNTARI

Projecte o institució: Ass. Juvenil Joves del Centre (Projectes: Carnavalassu i Festa Major)

Nom entrevistat: E4 - Voluntari

Data: 09/05/2013

PREGUNTES

VISIÓ DEL TREBALL EN XARXA

Què és per a tu el treball en xarxa?

És una cosa que costa molt d'aconseguir. Una metodologia de treball on es comparteixen el poder i les responsabilitats. Costa molt d'aconseguir perquè la gent va i bé i sempre ha d'haver-hi algú que cuidi una mica el grup, almenys en el cas del nostre projecte.

Es contempla com a metodologia de treball necessària a l'àmbit/projecte?

Sí, crec que és imprescindible perquè el nostre projecte es basa en la participació de la gent i d'aquesta manera, només entre els grups que muntem l'activitat ja aconseguim arribar a molta gent. A més a més, per organitzar i controlar l'activitat calen força persones i, fent-ho així, ens repartim la feina. És més, si no ens poguéssim repartir la feina estic segur que el projecte no seria igual o potser ni es faria.

EXISTÈNCIA DE TREBALL EN XARXA

Apliqueu el treball en xarxa en alguns dels vostres projectes?

Doncs en el fons, dins l'associació ja treballem així, delegant responsabilitats en comissions o persones concretes a l'hora de fer les nostres activitats. En els projectes així més grans on participem sempre funciona així: el Carnavalassu i la Festa Major. A nivell intern això, que no sé si es considera treball en xarxa, però amb aquests dos projectes la dinàmica és similar: som diferents grups o associacions que ens ajuntem per fer una cosa tots junts. En el cas del Carnavalassu, al ser menys gent i treballar tots per la mateixa activitat, doncs és més fàcil i el clima és bastant informal i xulo. Per la Festa Major és diferent... tots organitzem la Festa Major

i fem diferents reunions on decidim moltes coses però al ser tants acaba essent que cada associació munta la seva activitat i el treball (en xarxa) és més d'explicar-ho o de compartir infraestructura que posa l'Ajuntament. Ara bé, també hi ha moltes activitats de la Festa que s'organitzen entre diversos grups

En quines xarxes de treball participeu?

Doncs aquestes de Carnavalassu i Festa Major. Després també estem al Centre Sant Pere Apòstol on ens reunim periòdicament totes les entitats que estem allà tot i que és més informació que decisió. Havíem participat a l'Àrea de joves del barri, que és una mena de xarxa d'entitats, fundacions del barri i altres com el centre cívic on periòdicament es reuneixen i parlen dels projectes que duen a terme i en ocasions els comparteixen entre entitats. Vam deixar d'assistir perquè tot eren professionals de fundacions i entitats que treballen amb nens i joves i, és clar, no pintàvem gaire allà dins perquè no aportàvem res i tampoc ens sentíem partícips ni útils allà dins.

Amb quins agents/grups/entitats us coordineu?

Ben bé, no ens movem gaire. Pel Carnavalassu principalment amb l'associació sambao, l'esplai del Pi, diferents casals infantils, la ludoteca del Pi i el districte. Després la resta d'entitats que participen a les rues (colles de gegants, diables, grups de teatre, etc... que són del barri i se sumen el dia de la festa). Per Festa Major és com més espontani i intermitent perquè les activitats que muntem, excepte una, les organitzem nosaltres sols tot i que per dur-les a terme ens posem en contacte amb diferents entitats, comerços, etc. Fem una recollida d'aliments per comerços i a diferents activitats de la festa i una ruta de tapes per diferents bars del barri, d'aquí ve aquesta coordinació però que és molt simple. Per altra banda, la revetlla de Sant Joan (l'activitat exceptuada) si que l'organitzem amb el Centre Sant Pere de forma coordinada tot i que amb les tasques molt delimitades: ells organitzen la foguera i el sopar popular, i nosaltres muntem els concerts.

Què pretenen aquestes xarxes?

Dur a terme unes activitats suposo. La finalitat de la nostra associació és fer activitats al barri i per al barri. En uns inicis orientat molt per a joves però a la pràctica, encara que al ser joves molts cops ens porta a fer coses més del gust de joves, fem activitats per totes les edats. La cosa és que vivim en un barri on tothom ve a fer-hi coses perquè és el centre: anuncis, promocions, concerts, fires... i això fa que la gent estigui cansada o se senti envaïda i sembli més un aparador

o escenari que no un barri. La voluntat és fer servir l'associació com a mitjà per poder fer coses al barri i des del barri, com recuperar un espai que sembla que estigui en lloguer.

COM S'ARTICULA EL TREBALL EN XARXA

Com han sorgit les xarxes de treball on participeu?

Doncs a mida d'anar sumant esforços. En cap moment ens hem plantejat "anem a fer una xarxa" sinó que, el que ens plantejem és "anem a fer una activitat" que, amb el temps, acaba convertint-se en una activitat feta per molta gent. Suposo que influeix molt la gent, perquè tenim persones amb moltes ganes de posar-se en contacte amb altra gent del barri i, en general, volem fer barri.

Estan formades pels mateixos agents des del principi?

La del Carnavalassu es va iniciar amb l'associació sambao i nosaltres i ara, l'últim carnaval, érem 7 o 8 entitats. La de festa major no ho sé perquè aquesta ja fa anys que existeix, tot i que aquest any és el primer cop que va tothom a una al barri perquè fins ara hi havia diferents festes majors.

S'hi ha anat afegint de nous? Per què?

Sí. Suposo que perquè els deu agradar l'activitat. I també perquè sempre que ens feliciten o critiquen alguna de les activitats on estem ficats diem allò de "doncs per l'any que ve veniu i ens ajudeu", i encara que sembli mentida funciona això de convidar a la gent.

S'han retirat alguns? Per què?

No. Ve, nosaltres de l'àrea de joves pel que t'he comentat, que no pintàvem res allà.

Com es coordina el treball? Quines tècniques de coordinació utilitzeu?

Reunions periòdiques repartint tasques i també via mail i facebook. Tenim un grup al facebook intern de l'associació on ens organitzem de manera interna i que, alguna vegada, hem obert per organitzar activitats. Però tècnica crec que cap... no ho sé. És tot molt informal, que suposo que també és un atractiu, el bon rotllo.

Com es planifiquen les accions?

Normalment tard perquè sempre volem fer més coses de les que podem perquè tothom té la seva vida (estudiar, treballar, etc). Fem reunions periòdiques per prendre decisions i marcant-nos dates per tancar temes o tasques.

Com es planifiquen les xarxes temporals? (si existeixen)

Doncs a uns tres o quatre mesos vista de l'activitat i via email, però de forma bastant espontània, no hi ha ningú encarregat d'engegar-les.

Com es prenen les decisions?

En reunions on ens trobem els representants de les entitats es planteja tota l'organització amb tot allò que s'ha de fer o que cal decidir i, de forma cronològica o a mida que van sorgint els problemes, es va discutint i es prenen les decisions.

Com es defineixen les responsabilitats?

Quan es prenen les decisions o es diuen les tasques que s'han de fer sempre surt qui se n'encarregarà o sinó, parlant-ho, s'acaba suggerint quina persona pot encarregar-se'n tenint en compte la dificultat de la tasca, com anem tots de temps, la facilitat en fer-ho... però és força senzill en realitat. I si no ho pot fer ningú i és imprescindible fer-ho, doncs es replanteja l'activitat. Una cosa que nosaltres tenim molt clara és que fem les coses fins on arribem i que és preferible fer menys i bé que no pas molt i malament.

S'avalua el treball en xarxa en la pròpia xarxa?

Doncs la veritat és que no... mai hem fet avaluació de com treballem. És més, mai ens hem plantejat com treballem; ara m'estic adonant de moltes coses mentre te les estic explicant. Potser estaria bé parlar-ho tots...

AVANTATGES DEL TREBALL EN XARXA

Què creus que t'aporta el treball en xarxa com a professional/voluntari?

Poder repartir-me la feina amb els altres, bàsicament perquè sinó seria impossible fer-ho. A banda que coneixes gent que també està fent coses al barri i que sap moltes coses que milloren el que puguis fer tu.

Què creus que aporta el treball en xarxa a la teva institució?

Poder fer activitats més atractives per a tothom, siguem o no de l'associació. Les activitats que fem nosaltres sols són més de petit format i que no tenen tanta transcendència al barri com les que fem conjuntament amb altres.

Què creus que aporta el treball en xarxa al territori?

Millorar la convivència perquè coneixes altres punts de vista, t'adones que no coneixes el barri tant com et penses i que hi passen moltes coses i diferents a les que t'imagines... crec que cal per poder fer coses que siguin realment del barri, perquè sinó acabes fent coses dient que són de barri però en realitat només és d'una part de la gent del barri. Amb el treball en xarxa pots ampliar i veure més el barri.

DIFICULTATS DEL TREBALL EN XARXA

Quins elements es veuen debilitats amb el treball en xarxa? (comunitaris, professionals, personals, etc...)

Potser que la gent que s'hi dedica t'apreta amb pressions i que això agòbia una mica i quan això passa no ho fas tant a gust, però també és la manera de poder fer les coses bé. A vegades també costa posar-se d'acord però, en el nostre cas, no gaire perquè el què fem és així més aviat festiu i no hi ha postures molt rígides... tots som força flexibles. Potser a la Festa Major és on més costa perquè hi ha molta més gent liada i, com moltes activitats es fan des de la pròpia entitat, doncs hi ha decisions que afecten més a la pròpia activitat i això pot molestar.

ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA

Quins elements afavoreixen el treball en xarxa?

Sens dubte el bon rotllo. L'últim que tens ganes quan acabes de treballar o d'estudiar és anar a una reunió i saber que soparàs tard, però si l'ambient és agradable ho fas molt a gust. Suposo que també el sentir-te útil o necessari allà dins, veure que la feina que fas amb els altres de l'associació és important i que, gràcies a això, es fan coses bones pel barri.

Quins elements dificulten el treball en xarxa?

Quan no es defineix clarament els acords o les tasques a fer i qui les fa, o quan algú es retrassa amb allò que s'ha encarregat. També les personalitats afecten però no ens ha passat mai que això hagi estat un problema.

15.2.3 ENTREVISTA E5 - VOLUNTARI

Projecte o institució: Carnavalassu (participant de la xarxa)

Nom entrevistat: E5 - Voluntari

Data: 13/5/13

PREGUNTES

VISIÓ DEL TREBALL EN XARXA

Què és per a tu el treball en xarxa?

A l'hora de desenvolupar projectes, o dur a terme tasques concretes fer-ho de forma conjunta amb diferents persones/entitats de forma coordinada, per tal de millorar agilitzant-ho o augmentant la qualitat d'aquest.

Es contempla com a metodologia de treball necessària a l'àmbit/projecte/institució?

A l'hora d'organitzar un esdeveniment que ha de moure gran part del barri, és indispensable comptar amb diferents entitats del mateix barri o voltants ja que en sortiran també beneficiades essent partícips de la festa per tal de dur a terme tot el gruix de feina que es genera en aquest tipus d'esdeveniments.

EXISTÈNCIA DE TREBALL EN XARXA

Apliqueu el treball en xarxa en alguns dels vostres projectes?

Només en aquesta, per fer la festa de carnaval.

En quines xarxes de treball participeu del barri?

Només en aquesta.

Amb quins agents/grups/entitats us coordineu?

Ens coordinem amb diversos esplais i un casal infantil per la part de la festa més infantil, amb l'associació de joves del barri i el propi ajuntament per a que ens ajudi en temes de difusió i agenda, i amb el centre cívic del barri. Així entre tots creem les diverses activitats que integren la festa.

Què pretenen aquestes xarxes?

Crear i coordinar entre tots les diverses activitats que integren la festa d'una forma dinàmica i àgil.

COM S'ARTICULA EL TREBALL EN XARXA

Com han sorgit les xarxes de treball on participeu?

Sorgeix bastant espontàniament a partir de dues entitats que són l'associació de joves i sambao, i des del principi està oberta a tota entitat que hi vulgui participar, però sovint, per manca d'informació és des de la pròpia xarxa que coordina la festa que es va a buscar entitats del barri i se les convida a participar.

Estan formades pels mateixos agents des del principi?

Sempre hi ha uns agents que hi són des dels primers anys i que ajuden a coordinar la festa per la facilitat que hi tenen, però cada any s'amplia o es renoven entitats, que es van sumant a la festa. Com que es tracta d'una festa popular, oberta a qui vulgui participar, cada any varien les entitats que hi col·laboren, sovint noves entitats s'hi sumen al convidar-les i d'altres per manca de membres o recursos ens anuncien que aquest any no podran col·laborar.

Com es coordina el treball? Quines tècniques de coordinació utilitzeu?

Normalment es fan amb 3 mesos aprox. d'antelació unes reunions periòdiques per a coordinar-nos, on cadascú diu la seva i entre tots posem en marxa els engranatges de la festa.

Qui les convoca aquestes reunions?

Doncs a la primera sempre és bastant aleatòria, però com hi ha contacte personal entre diferents participants, doncs quan s'acosta l'època sorgeix. La resta de reunions es convoquen d'una reunió per l'altra.

Com es prenen les decisions?

Per decisió conjunta normalment, a no ser que sigui una decisió que afecti més a unes entitats que a les altres, en aquest cas tindria més pes la seva veu. Cada entitat aporta allò que millor pot fer, per tant les accions es divideixen en la mesura que cada entitat explica la seva situació i grau de compromís

Com es defineixen les responsabilitats?

Al repartir la feina i les tasques, la responsabilitat del correcte funcionament d'aquestes normalment es considera que va implícit, a no ser que hi hagi hagut errors en el repartiment de tasques.

S'avalua com és el treball en xarxa a la pròpia xarxa?

No s'acostuma a fer en la nostra. Mai s'ha plantejat, no sé per quin motiu. Sempre ha funcionat bé i per això m'imagino que no s'ha fet mai.

AVANTATGES DEL TREBALL EN XARXA

Què creus que t'aporta el treball en xarxa com a professional/voluntari? Què creus que aporta el treball en xarxa a la teva institució/projecte?

L'oportunitat de comptar amb punts de vista diferents, a l'hora que suport des de diferents bandes, que ajuden a millorar la festa any rere any.

Què creus que aporta el treball en xarxa al territori?

No ho sé... unes activitats més treballades i de més qualitat.

DIFICULTATS DEL TREBALL EN XARXA

Quins elements es veuen debilitats amb el treball en xarxa? (comunitaris, professionals, personals, etc...)

Un procés treballat en xarxa es pot veure debilitat si existeix una mala comunicació i poca implicació, doncs l'idea de fer quelcom cooperativament, si alguna part no està implicada pot

deixar el pes de la feina a algun altre sector de la xarxa i creure que tampoc passarà res, doncs altres sectors se'n ocuparan. A l'hora de repartir les tasques cal ser realista amb el que s'assumeix.

ELEMENTS CLAU DEL TREBALL EN XARXA

Quins elements afavoreixen el treball en xarxa?

La bona comunicació entre les parts, bon clima en les relacions directes, com en reunions, etc.
Implicacions ben repartides, que ningú se senti saturat de feina ni ningú menystingut.

Quins elements dificulten el treball en xarxa?

Poca implicació per part d'algunes bandes amb responsabilitat.

15.3 BUIDATGE DE LES ENTREVISTES FORMALS

CATEGORIA	ENTREVISTA: E2 - Professional	ENTREVISTA: E4 - Voluntari	ENTREVISTA: E5 - Voluntari
(VisTX/Def)	dur a terme un projecte a partir de la participació de diferents entitats.	És una cosa que costa molt d'aconseguir. metodologia de treball on es comparteixen el poder i les responsabilitats.	(treballar) de forma conjunta amb diferents persones/entitats de forma coordinada, per tal de millorar, agilitzant-ho o augmentant la qualitat d'aquest.
(VisTX/Met)	Sí, el duem a terme en la Coordinació de la Festa Major Casc Antic.	Sí, crec que és imprescindible perquè el nostre projecte es basa en la participació.	per tal de dur a terme tot el gruix de feina que es genera en aquest tipus d'esdeveniments (que han de moure gran part del barri).
(ExisTX/Apl)	(únic projecte que desenvolupa)	En els projectes així més grans on participem sempre funciona així.	Només en aquesta, per fer la festa de carnaval.
(ExisTX/Ex)	només duc a terme la tasca de Coordinador de la Coordinadora de FM	Carnavalassu i Festa Major. Després també estem al Centre Sant Pere Apòstol on ens reunim periòdicament (...) tot i que és més informació que decisió.	Només en aquesta.
(ExisTX/Ag)	ens coordinem un total d'entre 50 i 65 entitats, museus, equipaments i administracions.	l'associació sambao, l'esplai del Pi, diferents casals infantils, la ludoteca del Pi i el districte. l'últim carnaval, érem 7 o 8 entitats. ens posem en contacte amb diferents entitats, comerços, etc.	diversos esplais i un casal infantil (...) associació de joves i el propi ajuntament (...) i amb el centre cívic del barri.

(ExisTX/Fin)	organitzar d' una manera molt participativa el programa d' activitats de la FM del barri de Casc Antic	Dur a terme unes activitats poder fer coses al barri i des del barri, com recuperar un espai que sembla que estigui en lloguer.	Crear i coordinar entre tots les diverses activitats que integren la festa.
(ComArtTX/Orig)	farà uns 4/5 anys mitjançant dues entitats: Centre Sant Pere Apòstol i Ass. Juvenil de Joves del Centre. A través del Centre Sant Pere Apòstol es va aconseguir que d'un bon inici hi haguessin un gruix de 10 -15 entitats (...) que d'alguna manera ja venien participant-hi (a la Festa Major).	En cap moment ens hem plantejat "anem a fer una xarxa" sinó que, el que ens plantejem és "anem a fer una activitat".	bastant espontàniament a partir de dues entitats.
(ComArtTX/Constr)	cada any hem anat creixent. hi ha entitats que no acaben de trobar el seu lloc en un mètode de treball en xarxa i no acaben de comprendre quin paper juga cada un d'ells. Coordinar activitats que fa cada entitat pel seu cantó es complicat, però encara es complica més quan volem que dues o més entitats participin en un mateix acte. Hi ha entitats que són molt obertes i disposades a dur a terme canvis (...)d'altres no tenen tanta flexibilitat. han hagut entitats que només han participat un any, d'altres que venen participant des de l' origen, altres que s' hi ha afegit a posteriori. Des de la figura dels coordinadors, cada any ens proposem de fer créixer el repte i fer-lo cada	es va iniciar amb l'associació sambao i nosaltres i ara, l'últim carnaval, érem 7 o 8 entitats. funciona això de convidar a la gent (en relació a créixer el nº d'integrants). No, (...) nosaltres de l'àrea de joves (...) que no pintàvem res allà. (abandonament xarxa)	hi ha uns agents que hi són des dels primers anys i que ajuden a coordinar la festa per la facilitat que hi tenen, però cada any s'amplia o es renoven entitats, que es van sumant a la festa. des de la pròpia xarxa que coordina la festa que es va a buscar entitats del barri i se les convida a participar. sovint noves entitats s'hi sumen al convidar-les i d'altres per manca de membres o recursos ens anuncien que aquest any no podran col·laborar

	cop més proper a la gent del barri (...) preguem a les entitats que (...) facin extensible a tothom que creguin oportú sense cap mena de límit.		
(ComArtTX/Coord)	Bàsicament hi intervenen 2 nivells (...) l'administració amb la resta d'entitats coordinadores de la festa major. En aquest, s'acorda el calendari de Festa Major, es plantegen les polèmiques hi ha hagut en l'anterior edició per corregir els errors de coordinació i es valora i negocia el pressupost o subvencions segons els resultats obtinguts; El segon, és on realment hi ha el treball en xarxa (...) on venen totes les entitats, persones, equipaments i altres... que hi volen prendre part. Després de la primera reunió es convoquen d'altres amb una periodicitat de 15 dies. es crea un calendari on tothom hi té accés (...) també hi apareix quina entitat de coordinació es fa càrrec de tramitar la documentació necessària per dur a terme l'activitat.	Reunions periòdiques repartint tasques i també via mail i facebook. És tot molt informal, que suposé que també és un atractiu, el bon rotllo. Normalment tard perquè sempre volem fer més coses de les que podem perquè tothom té la seva vida (estudiar, treballar, etc).	Normalment es fan amb 3 mesos aprox. d'antelació unes reunions periòdiques per a coordinar-nos, on cadascú diu la seva i entre tots posem en marxa els engranatges de la festa.
(ComArtTX/Durad)	Des de la Coordinadora, es planifiquen directament 2 o 3 activitats, la resta d'activitats la planifica cada entitat que la proposa. un cop una entitat presenta el projecte d'activitat, si a la comissió es creu oportú, pot variar aquesta a partir d'ajuntar-se una i altra entitat per coorganitzar l'acte. En aquest punt,	de forma bastant espontània, no hi ha ningú encarregat d'engegar-les.	a la primera és bastant aleatòria, però com hi ha contacte personal entre diferents participants (...) sorgeix.

	la coordinadora facilita el contacte entre aquestes entitats i ajuda a dur-la a terme.		
(ComArtTXRitm)		fem les coses fins on arribem i que és preferible fer menys i bé que no pas molt i malament. tenint en compte la dificultat de la tasca, com anem tots de temps, la facilitat en fer-ho...	Cada entitat aporta allò que millor pot fer
(ComArtTX/Es tratg)	Quasi totes les decisions es prenen per consens. Cada entitat que presenta una activitat assumeix la responsabilitat de: Té la capacitat tècnica i personal que es requereix per la organització de l'acte; té la capacitat econòmica necessària per fer front al cost de l'activitat; ha d'estar present durant tota la duració de l'acte. La coordinadora te la responsabilitat de: Sol·licitar els permisos pertinents per dur a terme l'activitat; sol·licitar les infraestructures tècniques necessàries per poder dur a terme l'activitat; acompanyar a l'entitat durant el transcurs de l'activitat i donar suport; elaborar el programa i les eines de difusió global de la Festa Major.	Fem reunions periòdiques per prendre decisions i marcant-nos dates per tancar temes o tasques. de forma cronològica o a mida que van sorgint els problemes, es va discutint i es prenen les decisions.	Per decisió conjunta normalment, a no ser que sigui una decisió que afecti més a unes entitats que a les altres, en aquest cas tindria més pes la seva veu. les accions es divideixen en la mesura que cada entitat explica la seva situació i grau de compromís.
(ComArtTX/Av al)	De la xarxa com a funcionament no.	mai hem fet avaluació de com treballem. mai ens hem plantejat com treballem	No s'acostuma a fer en la nostra
(AvantTX/Apo rt)	elaborar el projecte conjuntament et dona tranquil·litat.	fent-ho així, ens repartim la feina. repartir-me la feina amb els altres.	L'oportunitat de comptar amb punts de vista diferents, a l'hora que suport des de diferents bandes, que ajuden a millorar.

	Nosaltres considerem que realitzant aquesta tasca de coordinació i fent possible la celebració d' una Festa Major digne fem un retorn al barri. una Festa Major digne i ben elaborada. ens consta que la nostra xarxa és un referent d'altres xarxes (de Festa Major). un treball de pedagogia vers altres entitats del barri.	coneixes gent que també està fent coses al barri i que sap moltes coses que milloren el que puguís fer tu. Les activitats que fem nosaltres sols (...) no tenen tanta transcendència al barri com les que fem conjuntament amb altres. Amb el treball en xarxa pots ampliar i veure més el barri (noves perspectives). Millorar la convivència.	activitats més treballades i de més qualitat.
(DificTX/Exigen)	temps, per tant, quan hi ha un conflicte no tens la capacitat resolutiva que tens si treballes de forma independent o "a golpe de pito".	sempre ha d'haver-hi algú que cuidi una mica el grup. Potser que la gent que s'hi dedica t'apreta amb presses i que això agòbia una mica i quan això passa no ho fas tant a gust. A vegades també costa posar-se d'acord.	(el procés) es pot veure debilitat si existeix una mala comunicació i poca implicació. cal ser realista amb el que s'assumeix.
(ElemClauTX/Afav)	La transparència tots tenim ben clar quin és l'objectiu pel qual està treballant aquesta xarxa.	treballar tots per la mateixa activitat, doncs és més fàcil el clima és bastant informal i xulo. el bon rotllo. L'últim que tens ganes quan acabes de treballar o d'estudiar és anar a una reunió i saber que soparàs tard, però si l'ambient és agradable ho fas molt a gust. tenim persones amb moltes ganes de posar-se en contacte amb altra gent del barri (...), volem fer barri. sentir-te útil o necessari allà dins.	La bona comunicació entre les parts, bon clima en les relacions Implicacions ben repartides, que ningú se senti saturat de feina ni ningú menystingut.

		veure que la feina que fas amb els altres (...) és important i que, gràcies a això, es fan coses bones pel barri.	
(ElemClauTX/ Dif)	La censura o la voluntat de controlar	- no ens sentíem partícips ni útils allà dins (abandonament xarxa). - Quan no es defineixen clarament els acords o les tasques a fer i qui les fa, o quan algú s'atrasa amb allò que s'ha encarregat. - També les personalitats afecten.	Poca implicació per part d'algunes bandes amb responsabilitat

15.4 BUIDATGE DE LES ENTREVISTES INFORMALS

A continuació recollim les aportacions recollides en les entrevistes informals dutes a terme durant la nostra investigació.

15.4.1 ENTREVISTA INFORMAL E1 - PROFESSIONAL

Projecte o institució: Col·lectiu de Professionals del Treball Comunitari

Nom entrevistat: E1 - Professional

Data: 21/04/2013

TEMA	APORTACIONS
El treball en xarxa en l'àmbit comunitari.	- És molt diferent com es veu a nivell professional que a nivell voluntari. Molts cops es veu com una tècnica de professionals. - Molts cops es viu com un objectiu d'un imaginari no-col·lectiu, perquè hi ha diferents idees, i no s'és conscient de que molts cops existeix. - Està molt idealitzat a nivell teòric i per això es veu complicat d'assolir. - S'acostuma a veure la xarxa com quelcom molt gran.
Potencialitats del treball en xarxa.	- Permet optimitzar recursos, compartir objectius, repartir-se la feina. Es poden fer projectes més ambiciosos. - Dóna una imatge molt real de les necessitats i potencialitats del territori. - És una metodologia viva i de proximitat amb la realitat. - Malgrat sigui un procés complex, dóna respostes als problemes reals del territori. - És un element d'alerta per la seva proximitat amb el teixit social del territori. - Amb la metodologia de treball en xarxa es potencia la ciutadania i una convivència activa. - Proporciona confiança i coneixement entre entitats, professionals i ciutadans.
Dificultats del treball en xarxa.	- Requereix un pensar previ que normalment no es fa: cal repensar i donar significat entre tots abans de començar a treballar. - Pot esdevenir lenta i inoperativa. - En ocasions apareix desconfiança entre professionals, entre entitats, entre serveis, etc., cosa que talla les ales a la xarxa ciutadana. - Metodologia relativament nova i molt alternativa a la manera de funcionar tradicional. Cada entitat té la seva manera de funcionar i aquest canvi suposa un esforça afegit. - És una metodologia que demanda discussió i consens. Per tant, més lenta que altres més jeràrquiques. - Depèn totalment de la implicació i la participació activa de les persones participants.
Causes de les dificultats	- L'àmbit comunitari amaga moltes històries i conflictes latents (desconfiances).

	- No s'acostuma a fer un traspàs del treball fet. La xarxa és un procés de construcció constant perquè la gent que la forma canvia (inoperativitat). - Som una societat poc participativa i fins i tot hi ha entitats que es mouen poc: s'han aburgestat per culpa del sistema de subvencions (participació). - Societat molt -individualista i acomodada al consum (participació). - És una metodologia innovadora (desconfiança). - Entra molt en joc el tema emocional per les relacions personals que demanda (implicació)
Altres	- Metàfora de cosir una xarxa: és com si entre tots ens poséssim a cosir una xarxa de pescar, cadascú fent el seu trosset del seu color, al seu ritme, de la seva mida i, mica en mica, ens anem trobant amb els trossets dels altres i els ajuntem. Per ajuntar-los barrejarem fils i, de retruc, possiblement ens haurem d'ajuntar amb un altre trosset que ja hi és en aquell retall que estem fent. En un altre moment potser seguim per un altre cantó del trosset i ens ajuntem amb uns altres o, qui sap, estem un temps sense ajuntar-nos a ningú perquè ens costa massa fer el nostre trosset. Això sí, quan ens ajuntem amb els altres, la xarxa de pescar és molt més gran i, per tant, tindrem més probabilitats de pescar més peixos. A vegades les xarxes es trenquen i caldrà reparar l'estrip d'on, potser, en surt un altre trosset de xarxa que porta una nova persona... i així anirem construint i refent entre tots la nostra xarxa.

15.4.2 ENTREVISTA INFORMAL E3 - PROFESSIONAL

Projecte o institució: Casal de Barri Pou de la Figuera

Nom entrevistat: E3 - Professional

Data: 06/05/2013

TEMA	APORTACIONS
Realitat de l'equipament	- Està pendent des de fa mesos de cedir-se'n la gestió a una comissió gestora formada per entitats i districte, però s'està prorrogant perquè no es veu que hi hagi una línia clara de qui i com farà la gestió més de dia a dia. - Actualment la gestió està externalitzada però l'activitat que s'hi fa acaba essent més d'un centre cívic que no pas d'un casal de barri amb la diferència que les activitats són gratuïtes i els talleristes no cobren. Principalment s'hi fan tallers. - Existeix una comissió de gestió formada per entitats, districte i l'empresa que gestiona l'equipament on es prenen les decisions més de caire operatiu i de seguiment de les activitats que s'hi desenvolupen.

Dificultats del treball en xarxa al territori	- Nosaltres no participem de cap xarxa i, a priori, no sembla que n' existeixi cap, tot i que és fàcil trobar i contactar amb tothom i molta predisposició de treballar en xarxa per activitats concretes. - Amb la desaparició del PDC potser s'han trencat les xarxes o el que les mantenia. - El barri està molt fragmentat i ha patit abusos urbanístics greus que han minat molt la relació entre algunes entitats i l'ajuntament i entre algunes entitats.
Potencialitats de l'equipament com a dinamitzador comunitari	- Situació geogràfica molt estratègica perquè està al centre del barri. - Element conciliador que poden tenir els usos que se'n puguin fer. - Es fan moltes activitats i molt variades que, en realitat, estan autogestionades majoritàriament per gent del barri. - La gent que en fa ús ho fa de manera molt autònoma i molt respectuosa.
Límits de l'equipament	- La comissió gestora actual no es planteja gaire en profunditat el futur de l'equipament: com ha de ser, què s'hi ha de fer, per a què a de servir, etc. - Falta criteri sobre la finalitat de l'equipament - Poca participació veïnal en la voluntat de gestió cívica: només 3 entitats (AVV, RAI i EICA). - La història negativa de conflictivitat amb les transformacions urbanístiques dels anys 90-2000 fan que ningú doni cap pas en ferm. Està tothom a l'expectativa (entitats i districte).